

afgiftekantoor
Brussel X
jaargang 21
nummer 4
augustus 2001

Bibliotheek
Bond Beter Leefmilieu
Vlaanderen vzw
Twekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
tel. 02/282.17.20 - fax 02/230.53.89

MILIEURAMA

VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU

Magazine van
Bond Beter Leefmilieu
Twekerkenstraat 47
B-1000 BRUSSEL
Tel.: 02/282.17.20
Fax: 02/230.53.89
www.bondbeterleefmilieu.be

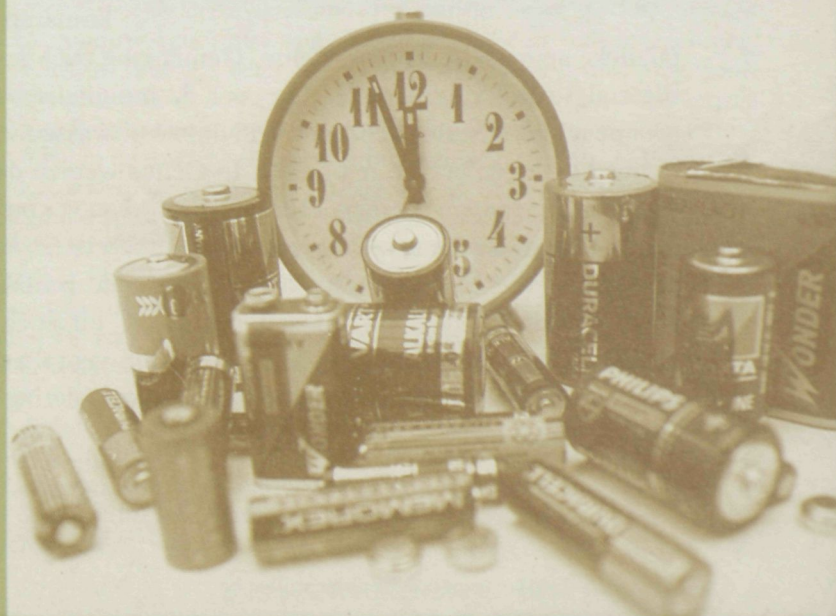
DOSSIER

■ Duurzaam ondernemen

Oog in oog: Kathleen Van Brempt 16

■ Inzameling batterijen in opspraak 20

Droogte in Spanje 28

■ Commentaar Genua en Bonn	2	■ Consument Batterijen respecteren, de natuur deponeren	20
■ Sidmar Zure zegen voor Gent	3	■ Internationaal TRIPs	22
■ Klimaat VS krijgt de bons	4	■ Advies Financiering milieubeleid	26
■ Dossier Duurzaam ondernemen	6	■ Internationaal Spanje heeft Grote Dorst	28
■ Dossier Retour is terug	9	■ Energie Windmolens Eeklo	30
■ Dossier Duurzame bedrijventerreinen	10		
■ Dossier Bedrijfsvervoerplannen	12		
■ Milieuberichten	14		
■ Oog in oog Kathleen Van Brempt	16		
■ Boek Rarekiek	18		

© Luc Verhagen

© Luc Verhagen

commentaar

De zomer van 2001 zal de geschiedenis ingaan als de zomer van de internationale bijeenkomsten van Genua en Bonn. Twee internationale bijeenkomsten met blijkbaar een totaal andere setting en uitkomst. Met een totaal andere "bijdrage" van de civiele maatschappij ook. De G8 in Genua was aanleiding voor een manifestatie van duizenden protesterende burgers, bezorgd om de groeiende sociale ongelijkheid en ecologische schade die door de steeds vrijer wordende wereldhandel wordt aangericht. Een manifestatie die door een fascistoid politiekorps en een handvol gecamoufleerde hooligans onttaardde in vandalisme en geweld. In Bonn oogstten de politieke leiders bij manifestanten en waarnemers applaus voor het getoonde leiderschap om – ondanks de boycot van de grootste wereldmacht – het toch eens te worden over

Genua en Bonn

de wereldwijde aanpak van het klimaatprobleem. Hoe komt het toch dat deze twee internationale bijeenkomsten tot zo'n verschillende publieke appreciatie leiden? Welnu, Genua ging over deregulering, Bonn over (multilaterale) regulering. Genua ging over de mondialisering van de economie, Bonn over de mondialisering van het beleid om de uitwassen van de gemondialiseerde economie binnen de perken te houden. In Genua werden de vertegenwoordigers van de civiele maatschappij als incivieken beschouwd en ver buiten de besprekingen gehouden. In Bonn werden ngo's als waarnemers toegelaten, konden zij onderhandelingen aanknopen met (groepen van) onderhandelende ministers en werden zij achteraf voor hun bemoedigende ondersteuning en uitgeoefende pressie uitdrukkelijk bedankt. Zou het kunnen dat anti-globalisten vooral voor een verdere mondialisering van het beleid zijn en tegen een botte deregulering die de politiek alleen maar verder ontwapent?

Bart Martens

COLOFON

MILIEURAMA - VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU
21-ste jaargang - verschijnt tweemaandelijks
Magazine van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

REDACTIE EN ADMINISTRATIE
Bond Beter Leefmilieu
Twekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.17.20 - Fax 02/230.53.89
e-mail: hostmaster@bblv.be
<http://www.bondbeterleefmilieu.be>

ABONNEMENTEN
140 BEF (los nummer)
750 BEF (jaarabonnement)
1.750 BEF (steunabonnement)
1.500 BEF (abonnement buitenland)
Betaling kan op rekeningnummer 001-1475409-18 van Bond Beter Leefmilieu vzw.

COMBI-ABONNEMENTEN
Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Danny Jacobs
Twekerkenstraat 47, 1000 Brussel

HOOFDREDACTEUR
Joris Gansemans

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:
Esmeralda Borgo, Lode Conings, Charles De Buyser, Joris Gansemans, Sandy Geelen, Erik Grietens, Danny Jacobs, Dirk Knapen, Bea Lootens, Bart Martens, Sophie Mestré, Sofie Müsing, Johan Niemegeers, Sandra Van Aerschoot, Saar Van Hauwermeiren, Set Van Houdt, Dirk Van Regenmortel, Patrick Verheye, Jan Verschooren, Ine Vrijdag, Willy Weyns

FOTO'S COVER
BBL-archief, Corbis en Jan Locus

VORMGEVING EN DRUK
DECOM nv

COPYRIGHT
Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding en kennisgeving.

ADVERTENTIES
Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.

PAPIER
Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringlooppapier.
Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier.

MINISTER DUA BESLIST EERSTDAAGS OVER LOT MILIEUVERGUNNING SIDMAR

Zure zegen voor Gent

Tekst: Erik Grietens

Begin januari leverde het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen een milieuvergunning af voor de uitbreiding van Sidmar in de Gentse Kanaalzone. De staalreus wil een nieuwe installatie opstarten, die globaal gezien minder belastend zal zijn voor het milieu. Niettegenstaande dat, zal de uitstoot van verzurende en ozonvormende stoffen enorm toenemen.

Sidmar wil een zogenaamde Sidcomet-installatie optrekken. Sidcomet is een nieuw procédé, ontwikkeld door Sidmar zelf, waarbij staal geproduceerd wordt door kolen en ijzererts rechte lijnen in te brengen in een draaihaardoven. Omdat met dit Sidcomet-procédé geen cokes- en sinterinstallaties meer nodig zijn voor de productie van staal, scoort deze sidcomet-installatie op milieuvlak merkbaar beter dan een klassiek hoogoven-procédé, zeker wat de uitstoot van dioxines betreft. Op zich dus geen slechte zaak.

Daartegenover staat echter dat de nieuwe Sidcomet-installatie zal zorgen voor een aanzienlijke toename van de uitstoot van verzurende en ozonvormende stoffen, met name van SO_2 (zwaveldioxide) en NO_x (stikstofoxiden). Zo blijkt uit het dossier dat er een bijkomende jaaremissie van 1.314 ton NO_x wordt verwacht, wat overeenkomt met een toename van 23% van de NO_x -uitstoot van Sidmar. De bijdrage van Sidmar in het totale NO_x -gehalte in de Gentse kanaalzone zou daarmee toenemen van 10 tot 13%. Ter vergelijking: een grote huisvuilverbrandingsoven stoot 79 ton NO_x per jaar uit, de Sidcomet-installaties 1.314 ton per jaar. Sidmar zal met andere woorden een NO_x -uitstoot genereren die gelijk staat met wat 17 huisvuilverbrandingsovens op een jaar tijd door de schoorsteen jagen!

Wat met Göteborg?

Nochtans is in het kader van het protocol van Göteborg - door België ondertekend in 1999 - afgesproken dat de uitstoot van de verzurende en ozonvormende stoffen SO_2 en NO_x in België moet dalen met respectievelijk 67% en 46%. In de stukken ter voorbereiding van dit protocol werd door de administratie Aminal vastgelegd dat specifiek voor de staalindustrie in Vlaanderen de NO_x -uitstoot gelijk moet blijven ten opzichte van 1990, terwijl de SO_2 -uitstoot van de staalindustrie moet dalen met 63%. Voor SO_2 is sinds 1990 reeds een belangrijke reductie gerealiseerd door Sidmar (van 63%), de NO_x -uitstoot is echter niet gedaald. Zoals ook in het document van Aminal te lezen staat, is het overgrote deel van de Vlaamse emissies van de staalnijverheid afkomstig van Sidmar. Het is dus overduidelijk dat met de aflevering van deze milieuvergunning de verplichtingen die wer-

den opgenomen in het protocol van Göteborg niet worden nageleefd.

Bovendien gaan de reductiedoelstellingen die voor België zijn vastgelegd in het protocol van Göteborg lang niet ver genoeg om aan de noodzakelijke milieudoelstellingen (tegengaan van verzuring en ozonvorming) te kunnen voldoen. Volgens de wetenschappelijke berekeningen die aan de grondslag liggen van het protocol van Göteborg (het zogenaamde RAINS-model) moet in België een NO_x -reductie gehaald worden van 64% (i.p.v. 46%) en een SO_2 -reductie van 76% (i.p.v. 67%). Specifiek voor de staalindustrie moet volgens het RAINS-model een NO_x -reductie gehaald worden van 66% (en niet 0%, zoals vooropgesteld door Aminal)! Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de in opmaak zijnde Europese richtlijn over nationale emissieplafonds voor België nog een stuk strenger is dan de doelstellingen in het protocol van Göteborg. De ontwerp EU-richtlijn gaat voor België uit van een noodzakelijke reductie van NO_x van 64% en voor SO_2 van 77%.

De realisatie van de doelstellingen van het protocol van Göteborg zijn uiterst belangrijk voor België. Uit het RAINS-model bleek immers dat België een land is in Europa met één van de grootste milieu-impacten op mens en natuur op gebied van verzuring en fotochemische smog (waaronder ozonvervuiling). Dit wordt bevestigd door een onderzoek uit 1998 van het Europees Milieuagentschap ("Europe's Environment: The Second Assessment") en door de recente studie die werd opgemaakt in opdracht van het World Economic Forum ("2001 Environmental Sustainability Index").

Beroep bij minister Vera Dua

Tegen de milieuvergunning werd door de plaatselijke vzw Gents MilieuFront beroep aangetekend bij minister Vera Dua, die hierover in augustus moet beslissen. Minstens zou de minister verplichting moeten opleggen dat de NO_x - en SO_2 -uitstoot van Sidmar niet verder mag toenemen. Het zou onaanvaardbaar zijn als zelfs dit minimale stand-still principe voor de NO_x -uitstoot niet wordt nageleefd met deze milieuvergunning. Beter nog zou het zijn als de verplichting wordt opgelegd dat de NO_x -uitstoot van Sidmar serieus moet dalen, dit om te voldoen aan de wetenschappelijke berekeningen van het RAINS-model en te anticiperen op de toekomstige Europese richtlijn. Dat kan door zuiveringsinstallaties te voorzien bij de nieuwe Sidcomet of bij de bestaande hoogovens. Het probleem is echter dat een dergelijke zuiveringsinstallatie (een denox-installatie) allesbehalve goedkoop is. Zo'n denox-installatie is echter wel noodzakelijk, want enkel op die manier kunnen de noodzakelijke milieudoelstellingen voor het tegengaan van verzuring en ozonvorming effectief worden gerealiseerd. Een bedrijf zoals Sidmar, dat duurzaam ondernemen hoog in het vaandel voert, kan daar moeilijk tegen gekant zijn.

Staalreus Sidmar plant nieuwe installatie in Gent. De uitstoot van verzurende stoffen dreigt enorm toe te nemen.

AKKOORD IN BONN STARTSCHOT VOOR INTERNATIONALE AANPAK KLIMAATPROBLEEM

VS krijgt de bons

Tekst: Bart Martens

Op maandag 23 juli bereikten 180 ministers van Leefmilieu een akkoord over de wijze waarop ze het Protocol van Kyoto op kruissnelheid willen krijgen. Een akkoord zonder de VS weliswaar, maar wel met de steun van landen als Japan, Canada en Australië. Die stonden totnogtoe aan de zijde van de VS. De grootste verdienste van het akkoord is ongetwijfeld dat het bestaat en door zijn brede steun de baan effent voor een snelle ratificatie. Als alles goed gaat, kan het Protocol van Kyoto nog voor de RIO+10 conferentie in Johannesburg volgend jaar in werking treden. Tien jaar na de klimaatconventie van Rio in 1992, moet dan het

eigenlijke werk nog beginnen.

De Klimaatconferentie in Bonn vormde het vervolg van de onderhandelingen die in Den Haag vorig jaar waren afgesprongen. Dat was nog voor de nieuwe Amerikaanse president Bush in maart het Protocol van Kyoto naar de prullenbak verwees. Door die Amerikaanse houding was het helemaal niet evident dat er in Bonn een akkoord uit de bus zou komen. Landen als Canada, Australië en Japan traden in het verleden altijd samen op met de VS in de klimaatonderhandelingen. Samen met onder andere Nieuw Zeeland en Noorwegen vormen zij de zogenaamde "Umbrella" groep. Australië en Canada gaven voor de onderhandelingen in Bonn te kennen ook niet te zullen ratificeren zolang 's werelds grootste vervuiler – de VS – niet meedeed. De Amerikanen staan met 5% van de wereldbevolking in voor zo'n 25% van de globale CO2-emissies.

Tijdens de conferentie in Bonn bouwden milieuvrijwilligers een Ark van Bonn. Zij bouwden de boot met planken waarop ze boodschappen hadden geschreven voor de wereldleiders.

Japan op de wip

De houding van de Japanners is altijd dubbelzinniger geweest dan die van de overige Umbrellalanden. Onder grote parlementaire en publieke druk had de Japanse regering te kennen gegeven het protocol snel te willen ratificeren. Ze wou dat doen voor de RIO+10 conferentie van 2002. Maar tegelijkertijd hoopte de Japanse regering de VS alsnog over de streep te kunnen trekken. Door de afwijzing van de VS werd een akkoord met de Japanners cruciaal voor het overleven van het protocol. Dat treedt immers pas in werking wanneer 55 industrielanden – die gezamenlijk instaan voor minstens 55% van de in 1990 in industrielanden uitgestoten broeikasgassen – het protocol ratificeren. Zo verkreeg Japan een machtspositie binnen de onderhandelingen, die het aanwende om het akkoord op vele punten uit te hollen. Zowel het uithollen van een stevig handhavingsregime, als het in ruime mate in rekening brengen van "sinks" en het niet plafonneren van het gebruik van flexibele mechanismen, kan in belangrijke mate op conto van Japan worden geschreven (zie kader).

Milieu-integriteit Protocol van Kyoto aangetast
De prijs die voornamelijk de Europese Unie heeft moeten betalen om Japan, Canada en Australië mee over de brug te krijgen, tast de integriteit van het protocol sterk aan. Op de klimaatconventie van 1992 en in het Protocol van Kyoto was overeengekomen de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Maar dat moest wel gebeuren via een wijziging van de energieverbruikende productie- en consumptiepatronen van de geïndustrialiseerde wereld. Het akkoord van Bonn omzeilt dit principe. Het laat via de "koolstofopslag" en de "flexibele mechanismen" de industrielanden toe aan een zeer groot deel van hun verplichtingen te ontkomen. Samen met het afhaken van de VS zorgt dit ervoor dat industrielanden in plaats van een reductie van 5,2% van hun emissies in 1990, tegen 2012 theoretisch zelfs een stijging met 2,5% wordt toegestaan. Nochtans achten wetenschappers een reductie van 50 tot 70% van de emissies noodzakelijk om de meest dramatische gevolgen van het broeikaseffect te kunnen tegen gaan. De milieubeweging hoopt alleszins op strikte regels voor het gebruik van flexibele mechanismen en een goede methodologie voor het in rekening brengen van sinks. Misbruiken ten koste van natuur of inheemse volkeren (bv. plantages in regenwouden) zijn volgens de milieubeweging absoluut onaanvaardbaar. Bovendien rekent de milieubeweging op een consistente houding van de Europese Unie. Van de achterpoortjes in Bonn hoeft geen gebruik te worden gemaakt. Als de EU haar eigen kritiek op het mogelijk misbruik van sinks en flexibele instrumenten ernstig neemt, dan moet zij zelf zeer restrictief met deze instrumenten omgaan.

Noodzakelijke eerste stap

Het compromis over de toepassingsregels van het Protocol van Kyoto is veel minder ambitieus dan

European Communities

Europa heeft de rest van de wereld overtuigd om het klimaatakkoord te tekenen. Nu moet het zelf nog wel een echt klimaatbeleid ontwikkelen.

de milieubeweging had gehoopt. Toch is ze verheugd over het feit dat er in Bonn überhaupt een akkoord werd bereikt. Bijna 180 ministers hebben getoond dat één land – hoe machtig de VS ook moge zijn – de toekomst van de planeet niet kan gijzelen. In die zin is het akkoord te beschouwen als het best haalbare in de slechts denkbare omstandigheden. Verder uitstel – bijvoorbeeld tot op de conferentie in Marrakech later dit jaar – zou de sfeer van vertwijfeling alleen maar groter hebben gemaakt. De VS zou eruit besloten hebben dat ook andere landen het protocol niet zagen zitten. De oude VS bondgenoten – Japan, Canada en Australië – zouden verder van de rest van de wereld worden "losgeweekt" en warm gemaakt voor een veel vrijblijvender en minder doeltreffend VS alternatief. Dat is gelukkig niet gebeurd. De VS heeft na het akkoord van Bonn trouwens haar plannen voor het ontwerp voor een Kyoto-alternatief laten varen. Canada's eerste minister Jean Chretien stelde trouwens dat het akkoord van Bonn "de weg opent voor Canada's ratificatie van het Protocol van Kyoto volgend jaar". Ook Japan toont nu de wil om mee te werken. Leefmilieuminister Kawaguchi zei dat "de overeenkomst van vandaag een noodzakelijke stap is op weg naar de inwerkingtreding van het protocol tegen 2002". De vertegenwoordiger van een ander "Umbrella" land – Nieuw-Zeeland – had het over de "waarschijnlijk meest omvattende en moeilijke overeenkomst in de menselijke geschiedenis". Zelfs in de VS zelf is zowel in de publieke opinie als binnen de politieke wereld het broeikas effect uitgegroeid tot het belangrijkste milieuthema. Senator Lieberman zei: "De VS dacht dat als ze hun voetbal zouden nemen en het veld verlaten, het spel zou stoppen. Maar de rest van de wereld nam zijn eigen voetbal en speelde de wedstrijd uit. Zij lieten de VS aan de zijlijn."

Kleine stap voor het klimaat, grote sprong voor de mensheid

Met het akkoord wordt een wettelijk bindend kader ontwikkeld voor een internationale aanpak van het klimaatprobleem, met (tot bewijs van het tegendeel) wettelijk afdwingbare verplichtingen voor industrielanden, met fondsen die ontwikkelingslanden bijstaan in het bestrijden van het klimaatprobleem en in het remediëren van de gevolgen ervan en met flexibele mechanismen zonder nucleaire energie. Toch zal het klimatologisch effect van deze maatregelen – gezien de omvang van de noodzakelijke reducties – erg beperkt blijven. Maar het psychologisch effect dat uitgaat van het akkoord is erg belangrijk. Iedereen

Seattle gaat Solo Slim

Reuters - Seattle wil open eigen houtje de normen van het Protocol van Kyoto halen. Dat heeft de burgemeester van de Noord-Amerikaanse stad verklaard naar aanleiding van de klimaatconferentie in Bonn. "We willen een signaal sturen naar de federale overheid," verklaarde hij in een persconferentie. "Het is nu tijd om in actie te schieten, net zoals de rest van de wereld." Tegen 2010 wil Seattle de uitstoot van broeikasgassen terugdringen met ten minste 7% ten opzichte van 1990. Nu al produceert Seattle weinig broeikasgassen, omdat het zijn stroom

grotendeels betreft uit waterkrachtcentrales. Die zijn echter niet onomstreden. Volgens lokale milieugroeperingen bedreigen de centrales het voortbestaan van Wilde zalm en andere vissoorten. Maar ook op dit front wil Seattle acties ondernemen. Het stadsbestuur gaat de nadruk leggen op de bouw van windmolens en op de besparing van energie. Ook is de vermindering van het wegverkeer, het recycleren van industrieel afval en restwarmte en het planten van extra bomen voorzien in het plan om de uitstoot van broeikasgassen te bevechten.

Achterpoortjes en tekortkomingen van het klimaatakkoord

- Binnenlandse koolstofopslag door (her)bebossing en landbouwgronden in mindering van nationale reductieverplichtingen. Het akkoord voorziet dat bosrijke landen zoals Canada, Rusland en Japan de opslag van koolstof in hun koolstofabsorberende bossen en landbouwgronden in mindering brengen van de hun opgelegde uitstootreducties. Dit ondanks de wetenschappelijke twijfels over de netto opvangcapaciteit en het blijvend karakter van deze "sinks".
- Bebossingsprojecten ook erkend als schone ontwikkelingsprojecten. Bovendien worden – binnen een bepaald plafond – ook bebossingsprojecten toegestaan in de zogenaamde "schone ontwikkelingsmechanismen". Industrielanden kunnen via dit mechanisme projecten opstarten in ontwikkelingslanden om zo emissieverplichtingen thuis te compenseren.
- Gebruik van flexibele mechanismen niet geplafonneerd. Het gebruik van de verschillende voorziene flexibele mechanismen – de schone ontwikkelingsprojecten en emissiehandel en gezamenlijke projecten tussen industrielanden onderling – worden in het Bonn-akkoord niet geplafonneerd. Dat geeft industrielanden de kans om hun reductiever-

plichtingen in verregaande mate "af te kopen" door te investeren in goedkopere reducties of bebossingsprojecten in het buitenland. Aan de eigen productie- en consumptiepatronen moet dan amper worden geraakt. De uiteindelijke compromistekst stelt dat het gebruik van mechanismen "aanvullend" moet zijn op de acties in eigen land. Die moeten een "belangrijk element" blijven in het realiseren van de opgelegde verplichtingen.

- Twijfelachtig handhavingsluik. Door de afzwakkingen in de laatste rechte lijn voor het akkoord, is het handhavingsluik misschien wel de achilleshiel van het klimaatakkoord geworden. Zo zijn onder druk van Japan de boeteclausules weggefallen. Het gevolg is dat bij niet naleving "enkel" een handhavingsactieplan wordt opgelegd en extra reductieverplichtingen voor de volgende verbintenisperiode die in 2013 van start gaat (1,3 ton per ton niet gerealiseerde reductie). Landen die hun verplichtingen niet nakomen worden bovendien uitgesloten van emissiehandel. Op de volgende klimaatconferentie die in oktober doorgaat in Marrakech, zal het omstreven handhavingsluik verpder invulling krijgen en moet duidelijkheid geschapen worden over het bindend karakter ervan.

sprekt nu dezelfde taal en zal met de zelfde instrumenten aan de slag gaan. De uitstoot van broeikasgassen zal voor het eerst een prijs krijgen. 's Werelds economie kan beginnen afkikken van zijn verslaving aan fossiele brandstoffen. Of zoals een woordvoerder van Greenpeace zei: "Het Protocol van Kyoto kan en moet de vonk worden

die de komende groene revolutie ontsteekt." De milieubeweging zal niet alleen aandringen op een snelle ratificatie van het protocol (een inwerkingtreding voor de RIO+10 top in Johannesburg 2002). Ze zal nu reeds de weg voorbereiden voor de noodzakelijke verdergaande reducties voor de volgende verbintenisperiodes.

BIO FAUNA: Biologische voeders voor pluimvee en konijnen.

Nieuw

BIOLOGISCH VOEDER
ALIMENT BIOLOGIQUE
BIOLOGISCHE FUTTER
BIOLOGICAL FEED

Verkrijgbaar bij alle Hobby Plus en Mariman-Cerafin verkooppunten

Inlichtingen: Versele Nutrition, Kapellestraat 70, 9800 Deinze Tel: 09/381 32 00 Fax: 09/386 85 13

NOG AL TE VAAK IS DUURZAME ONTWIKKELING EEN LOOS BEGRIP VOOR DE BEDRIJFSWERELD

Duurzaam ondernemen

Tekst: Esmeralda Borgo

De bedrijfswereld wil aantonen dat ze best bereid is mee te werken aan een betere wereld. Door duurzaam te gaan ondernemen bijvoorbeeld. Dat betekent dat ondernemingen niet langer gefixeerd zouden zijn op louter economische winst. Ze willen alles en iedereen betrekken bij hun plannen: milieu, omwonenden, werknemers. Zo kan iedereen profiteren van een bloeiende economie. Toch is duurzaam ondernemen nog teveel een zaak van persoonlijk engagement. Een wettelijk kader is dringend vereist.

Duurzame ontwikkeling is in! Ook het bedrijfsleven lijkt sterk gewonnen voor dit concept. Zo werd vorig jaar duurzaam ondernemen als leidraad naar voor geschoven op het VEV-congres, nadat de nieuwe voorzitter, Jef Roos, het belang ervan had onderlijnd. Duurzaam ondernemen komt er in grote lijnen op neer dat men bij beslissingen voortaan niet meer uitsluitend met economische (winst-) overwegingen rekening houdt. Ook sociale en ecologische bekommernissen moeten opgenomen worden in het bedrijfsbeheer. Sommigen hebben het dan over de "triple bottom line": het people – planet – profit principe geïntroduceerd door John Elkington. Deze vage omschrijvingen laten echter wel nog een heel gamma van invullingen mogelijk.

Processen of feiten?

Hoe duurzaam ondernemen vorm moet krijgen, is bijgevolg nog verre van duidelijk. Een invalshoek, die meer en meer aan belang wint, is een invulling vanuit het zogenoemde "stakeholdermanagement". Hierbij gaat het bedrijf in overleg met elk van z'n stakeholders - iedereen die invloed uitoefent of invloed ondervindt van een onderneming. Deze benadering onderscheidt zich van het conservatieve shareholdermanagement, waarbij enkel rekening wordt gehouden met de belangen van de aandeelhouders. Bij het stakeholdermanagement wordt ook gekeken in welke mate het bedrijf tegemoet kan komen aan de wensen en belangen van onder meer werknemers, buurtbewoners, milieuorganisaties en consumenten. Zo wil het bedrijf een brede maatschappelij-

ke erkenning verdienen om zijn activiteiten te legitimeren. Dit is ook de invalshoek van het Trivisi proces, een initiatief van minister Landuyt om bedrijven ertoe aan te zetten het stakeholdermanagement in hun eigen bedrijfsvoering toe te passen. Deze aanpak wordt min of meer geconcretiseerd in de methodiek van de sociale audit. Centraal hierbij staat een vorm van - al dan niet verregaand - overleg met de stakeholders om tot een set van performantiecriteriën voor het bedrijf te komen. Vervolgens werkt het bedrijf aan de verbetering van z'n algemene prestaties op basis van die criteria en communiceert het de resultaten op regelmatige basis aan alle stakeholders. Het stakeholdermanagement voor bedrijven is ook reeds uitgewerkt in een processtandaard: de AccountAbility 1000 (AA 1000). Deze norm is gericht op het organiseren van de sociale en ethische verantwoording van een onderneming ten overstaan van de stakeholders. Zowel de methodiek van de sociale audit, als de AA 1000 norm, leggen het accent op het proces. Dit betekent dat ze geen inhoudelijke criteria weergeven waaraan de resultaten van het proces moeten voldoen, echter wel procescriteria, zoals volledigheid van informatie, regelmaat van informatieverzameling en continue verbetering. Er worden geen concrete doelstellingen vooropgesteld, wel een wijze waarop men tot doelstellingen moet komen en hoe ze geïmplementeerd kunnen worden. Accenten liggen dus op het management en niet op de inhoud. De doos is leeg: het bedrijf moet ze - in min of meerdere mate samen met de stakeholders - zelf invullen. Daar kan het zo ver in gaan als het zelf wil.

Dergelijke procesgerichte methodes of managementnormen bestaan al langer. Zo is ISO 14001 ook een managementnorm, waarbij wordt aangegeven welke elementen een milieuzorgsysteem moet hebben: doelstellingen formuleren en actieprogramma's opstellen. Inhoudelijke doelstellingen bevat een ISO 14001 niet. Een gecertificeerd bedrijf verbindt zich ertoe te voldoen aan de geldende milieuwetgeving en tracht een continue verbetering te realiseren. Hiertoe wordt een heel gamma aan managementtools toegepast. Wanneer een bedrijf een milieuzorgsysteem heeft dat voldoet aan de ISO 14001 norm, dan betekent dit niet noodzakelijk dat dit bedrijf milieuvriendelijk is - ook de kerncentrale van Doel heeft een ISO 14001 certificaat behaald. Het certificaat is bijgevolg eerder te beschouwen als een indicatie dat het bedrijf tracht z'n bedrijfsvoering eco-efficiënter aan te pakken.

Nochtans zou voornamelijk de milieuperformance moeten primeren, m.a.w. de concreet behaalde resultaten, en niet zozeer de wijze waarop dit resultaat wordt behaald. In die zin worden bedrijven met milieuzorgsysteem teveel opgewaardeerd. In Nederland bijvoorbeeld krijgen enkel bedrijven met een milieuzorgsysteem een milieuvergunning op integrale voorwaarden, waarbij enkel de doelstellingen worden vastgelegd en het aan het bedrijf zelf wordt overgelaten hoe zij deze doelstellingen realiseert. Ook in het kader van het toekennen van het Europese ecolabel aan producten, krijgen bedrijven met een milieuzorgsysteem (cfr. ISO 14001 of EMAS) bepaalde (financiële) voordelen. Met het concept duurzaam ondernemen zou het wel 's dezelfde weg op kunnen gaan. Als bedrijf zou men enkele initiatieven kunnen nemen, inclusief in overleg met de stakeholders, en hiermee trachten in een positief daglicht te komen. Het gebruik van concrete en meetbare indicatoren voor de behaalde prestaties is bijgevolg absoluut noodzakelijk.

Kwaliteit en timing van het overleg

Wat het stakeholdermanagement zelf betreft, is veel afhankelijk van de kwaliteit van overleg. Beperkt een bedrijf zich tot louter overdracht van informatie of wordt daadwerkelijk overlegd en in welke mate wordt vervolgens rekening gehouden met het resultaat van het overleg bij beslissingen? Ook het tijdstip van overleg is van cruciaal belang. Anders dan bij heel wat sociale thema's, is, voor wat betreft milieueffecten of effecten die schadelijk kunnen zijn voor de omwonenden of consumenten, overleg in een zo vroeg mogelijk stadium noodzakelijk. Bij nieuwe investeringsprojecten dient het bedrijf zo vroeg mogelijk te communiceren. De openbare onderzoeken bij nieuwe milieuvergunningaanvragen zijn slechts voorzien in een laat stadium van het besluitvormingsproces, als het milieueffectenrapport reeds is opgesteld. In de praktijk leidt dit tot end-of-pipe inspraak waarbij voorstellen voor grondige wijzigingen niet meer kunnen doorwerken.

Elk bedrijf zijn eigen burendplatform?

Bedrijven die een intern milieuzorgsysteem invoeren of een proces van sociale audit opstarten, doen dit doorgaans op individuele basis. Buurtbewoners en milieu-organisaties zijn echter zelden geïnteresseerd in de milieu-effecten van elk bedrijf afzonderlijk, maar maken zich eerder

Duurzame bedrijven leggen hun oor te luisteren bij iedereen die in contact komt met hun activiteiten: buurtbewoners, klanten, milieuverenigingen, werknemers. Stakeholdermanagement heet dat.

zorgen om de gezamenlijke effecten van alle bedrijven in een bepaald gebied. Immers, elk afzonderlijk bedrijf kan dan nog zo hard zijn best doen om te produceren met BBT (Best Beschikbare Technieken), zo efficiënt mogelijk om te springen met grondstoffen en energie en z'n eigen effecten te minimaliseren, het cumulatieve effect kan nog steeds de buurt onleefbaar maken. Stakeholdermanagement moet bijgevolg het individuele bedrijf kunnen overstijgen. Beter is te komen tot vormen van regionaal overleg tussen buurtbewoners en vertegenwoordigers van de verschillende bedrijven. Bij een dergelijke gebiedsgerichte benadering kan men, in de meest vergaande vorm, komen tot vormen van industriële ecologie, waarbij afvalstromen of restwarmte van het ene bedrijf gebruikt worden als grondstoffenstroom of energiebron van een tweede bedrijf die zich in hetzelfde gebied bevindt. Een gebiedsgerichte aanpak maakt ook een efficiënter gebruik van een aantal nutsvoorzieningen mogelijk, waardoor ruimte kan worden bespaard, bv. gezamenlijke parkings, bedrijfszonevervoerplannen, gezamenlijke brandweer, gezamenlijk waterzuiveringsstation.

Duurzaam ondernemen stopt niet bij de bedrijfsmuren. Het is meer dan alleen een kwestie van efficiënt produceren, al dan niet rekening houdende met de omgeving. Vooraleer grondstoffen het bedrijf binnenkomen, hebben deze al een hele weg afgelegd. Ook nadat het (tussen)product het bedrijf heeft verlaten, kan het nog tijdens gebruiks- en afvalfase nadelige milieueffecten veroorzaken. De producent moet zijn verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van de gehele levenscyclus van zijn product. Het elektriciteit- en waterverbruik van een wasmachine is niet louter een zaak van de klant, maar een ver-

antwoordelijkheid van de producent. De afvalproductie na gebruik is ook een verantwoordelijkheid van de producent, wat zich, voor sommige stromen, in de Vlaamse - en meer in meer in de Europese - wetgeving expliciteert in de terugnameplicht. Ook naar de leverancier toe kan het bedrijf druk uitoefenen door bepaalde eisen te stellen ten aanzien van de grond- en hulpstoffen.

Duurzaam ondernemen: een vrijwillig instrument?

De initiatieven van sommige pro-actieve ondernemingen inzake duurzaam ondernemen kunnen alleen maar toegejuicht worden, maar het principe zal in z'n algemeenheid moeilijk van de grond zal komen indien bepaalde elementen ervan niet verplicht worden. De rol van de overheid mag zich bijgevolg niet beperken tot het stimuleren van het stakeholderdebat bij individuele bedrijven. Indien zij kiest voor vergaande vormen van stakeholdermanagement, dan dient zij dit ook zelf horizontaal in haar wetgeving in te bedden. Duurzaam ondernemen betekent ook dat, naast een bedrijfsintern afval- en emissie(preventie)beleid, een ecologisch en geïntegreerd productbeleid op touw wordt gezet. Een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, inclusief objectieve aansprakelijkheidsregels voor producenten en een aanvaardingsplicht ten aanzien van hun producten in de afvalfase, zijn essentieel. Het bevorderen van eco-design en het ontraden of verbieden van milieuschadelijke producten door middel van ecotaken of productnormen passen eveneens in dit rijtje. Daarnaast is ook een gebiedsgerichte benadering noodzakelijk om de inpassing in de regionale milieugebruiksruimte te kunnen garanderen en extra efficiëntievoordelen te kunnen realiseren door het opzetten van industriële ecosystemen.

Triodos Bank: ethisch bankieren is duurzaam ondernemen

Eco-office
Triodos Bank
Zeist, NL.

Triodos Bank
de bank voor positieve maatschappelijke keuzes

Waar 20 jaar geleden ethisch bankieren in de bankwereld nog als een onhaalbare fantasie van groene fundi's werd beschouwd, hebben alle banken momenteel wel begrepen dat er een (groeiend) publiek is voor financiële producten die een ethische(r) invulling krijgen. Voor Triodos Bank is de verkoop van financiële producten omdat er nu eenmaal een groeiende markt voor is, geen finaliteit.

Wat de bank drijft is: hoe kan je meer gelijkheid (gelijke kansen), broederlijkheid (solidariteit) en vrijheid (individuele ontplooiing) realiseren met geld als positieve kracht. In ons geval gaat het dus niet louter om ethische producten afzetten, maar om wat je met het ingezamelde geld wil doen. Wat wij ermee doen moet in eerste instantie voldoen aan voldoende inhoudelijke criteria. Zo is het zonneklaar dat wij geen kernenergie wensen te financieren, maar enkel duurzame energie, zoals vb. windenergie. En dat doen we niet recent omdat de markt open gegaan is, maar reeds 21 jaar, uit principe.

Voor Triodos Bank is ethisch bankieren ook niet beperkt tot het aanbieden van ethische beleggingen gebaseerd op gescreende bedrijven die beursgenoteerd zijn. We gaan een grote stap verder. Wij financieren, d.w.z. wij geven krediet, enkel en uitsluitend aan initiatieven die zelf maatschappelijke meerwaarden realiseren, zoals vb. volwasseneducatie, gehandicaptenzorg, biolandbouw, recyclage, ...

Elk project, elke organisatie, elk bedrijf dat bij Triodos Bank een financiering wenst, wordt voorafgaandelijk inhoudelijk gescreend. Voldoet het project inhoudelijk niet, dan gaat de financiering gewoon niet door. En we zijn daar heel formeel in, zo formeel dat we duidelijk wensen te communiceren welke projecten we uiteindelijk wel gefinancierd hebben, zodat onze klanten weten waar hun geld naartoe gaat. Dan wordt het ook ineens duidelijk waarom bijvoorbeeld Amnesty International of Greenpeace onze partners zijn. Wij garanderen hen immers dat onze financieringen de mensenrechten niet schenden, en het milieu geen schade toebrengen.

Nu zou het van een grove inconsequentie getuigen indien we aan onze kredietklanten eisen zouden opleggen op het vlak van ethisch ondernemen en daar zelf niets aan zouden doen binnen ons eigen bedrijf. Je kan moeilijk jezelf als ethische bank profileren en tegelijk geen rekening houden met mens en milieu en enkel streven naar winstmaximalisatie.

Voor Triodos Bank spreekt het voor zich dat de keuze die 21 jaar geleden gemaakt werd om uitsluitend ethisch te bankieren dezelfde keuze is om zelf duurzaam te ondernemen. Momenteel is een screening van bedrijven op een triple bottom aanpak dé aangewezen manier om na te gaan of er effectief rekening gehouden wordt met de factoren planet (meer duurzaamheid, interne milieuzorg en afvalverwerking, verantwoord omgaan met natuurlijke hulpbronnen, mobiliteit, ...), people (menswaardig produceren, verantwoord omgaan met medewerkers...) en profit (verantwoord rendement, risico en groei). Wat doen wij daar zelf aan?

Hieronder volgen de interne maatregelen die de bank neemt om duurzaam te ondernemen:

- 1995: eerste milieujaarverslag geïntegreerd in het financieel jaarverslag, samen met een sociaal jaaroverzicht. Onafgebroken tot op heden. Beschikbaar voor al wie het wenst in te kijken.
- 1997: milieubeleidsverklaring van Triodos Bank: principes om bij te dragen tot een duurzame samenleving; opstart EMS (Environmental Management System); installatie environmental managers per filiaal.
- 1998: Triodos Bank onderschrijft UNEP (United Nations Environmental Program) waarbij zowel externe als interne engagementen gecontroleerd worden; studie om EMS te laten certificeren.
- 1999: ingebruikname eco-office in Zeist, voortaan is de bank in Nederland gehuisvest in een ecologisch voorbeeldproject; de bank werkt bovenop de bestaande milieumaatregelen CO2-neutraal.
- 2000: start ISO 14001-certificering (doorgedreven milieuraapportagesystematiek gebaseerd op verminderingsdoelstellingen) gecontroleerd door extern bureau SGS.

Ja, ik wens:

- ☐ het jaarverslag van Triodos Bank
- ☐ meer info over de kredietverlening bij Triodos Bank
- ☐ meer info over sparen en beleggen bij Triodos Bank

Naam en voornaam

M / V

Straat

Nr

Bus

Postcode

Gemeente

Telefoonnummer :

E-mail:

0268

Terugzenden naar Triodos Bank, Hoogstraat 139/3 te 1000 Brussel.

Tel.: 02/548.28.28 – Fax: 02/548.28.29 – info@triodos.be – www.triodos.be

Telkenmale neemt Triodos Bank het voortouw in de banksector als het gaat om initiatieven die leiden tot duurzaam ondernemen. We zien het als onze rol om ethisch bankieren in de totaliteit van de werking te integreren en niet als een modeverschijnsel af te doen. Daarbij hopen wij dat wij navolging vinden van de andere banken om een consequent ethisch beleid te voeren als in de media en naar de klanten toe gesproken wordt over ethisch bankieren.

GEMEENTE ZONHOVEN START PROJECT 'RETOUR IS TERUG'

De terugkeer van de retourfles

Tekst: Johan Niemegeers, Stefaan Claeys

Op 1 oktober 2001 start in het Limburgse Zonhoven het project 'Retour is terug'. Alle inwoners krijgen een chipkaart waarop ze bij aankoop van drank in retourflessen punten verzamelen. De punten geven recht op een subsidie. Het project is een organisatie van de afvalintercommunale Regionale Milieuzorg, OVAM, Unizo en de BBL.

Sorteren en recyclen lijken de geschikte manieren om de Vlaamse afvalberg te verkleinen. In de praktijk blijkt dat echter niet te kloppen: nog nooit was de afvalberg groter dan voorheen. In 1999 produceerde de gemiddelde Vlaming 549 kg afval per jaar tegenover 531 kg in 1998. Tegenover 1991 is er zelfs een stijging van de afvalberg met 36%. Toen had elke Vlaming "maar" 405 kilogram afval per jaar. De meeste gemeenten en intercommunales blijven echter heilig geloven in het sorteren van afval terwijl ze afvalpreventie stiefmoederlijk behandelen. Op zich is er natuurlijk niets tegen het recyclen van afval. Het moet dan wel aanvullend werken op een preventiebeleid, zoals de Ladder van Lansink voorschrijft. Die bepaalt dat afval in de eerste plaats zoveel mogelijk moet vermeden worden. Pas op de tweede plaats komt het recyclen van afval. Anders gaan er te veel waardevolle grondstoffen verloren.

Verpakkingen vormen een van de snelst groeiende afvalfracties. Jaarlijks zetten de Belgen zo'n 740.000 ton afgedankte verpakkingen op de stoep. Deze gigantische stroom plastic, metaal, karton en andere materialen zorgt voor heel wat milieuproblemen zoals uitputting van eindige grondstoffenvoorraden, vervuiling bij de ontginning, productie en transport en vervuiling bij de afvalverwerking.

Regionale Milieuzorg is echter een uitzondering

onder de Vlaamse afvalintercommunales. Het werkingsgebied van deze intercommunale beslaat zestien gemeenten in Noord-West-Limburg. Ze verzet zich consequent tegen de invoering van steeds meer bijkomende selectieve inzamelingen, zoals de blauwe PMD-zak of de GFT-inzameling, maar stimuleert daarentegen afvalvoorkoming en thuiscompostering. Eerdere huisvuilanalyses toonden aan dat dit beleid haar geen windeieren legt. De hoeveelheid verpakkingsafval ligt in de regio van Regionale Milieuzorg een stuk lager dan in de rest van Vlaanderen: 60 kg per inwoner per jaar tegen gemiddeld 79 kg in de rest van Vlaanderen.

Op dat spoor wil de intercommunale verder gaan. Uit de studie "Retour of wegwerp", uitgevoerd door Bond Beter Leefmilieu in opdracht van Regionale Milieuzorg, blijkt dat hervulbare drankverpakkingen op milieuvlak beter scoren dan wegwerpverpakkingen als de transportafstand kleiner is dan 200 km. Gesteund door deze bevindingen werd samen met de Bond Beter Leefmilieu een project uitgewerkt om de hoeveelheid drankverpakkingen nog verder terug te dringen. Om niet te blijven steken in de klassieke foldertjes met een of andere sensibiliserende boodschap, werden enkele meer overtuigende argumenten aan het project toegevoegd. De portemonnee bijvoorbeeld. Wie voor retour kiest, is niet alleen milieuvriendelijker bezig maar helpt tevens de afvalkosten van de gemeente en inter-

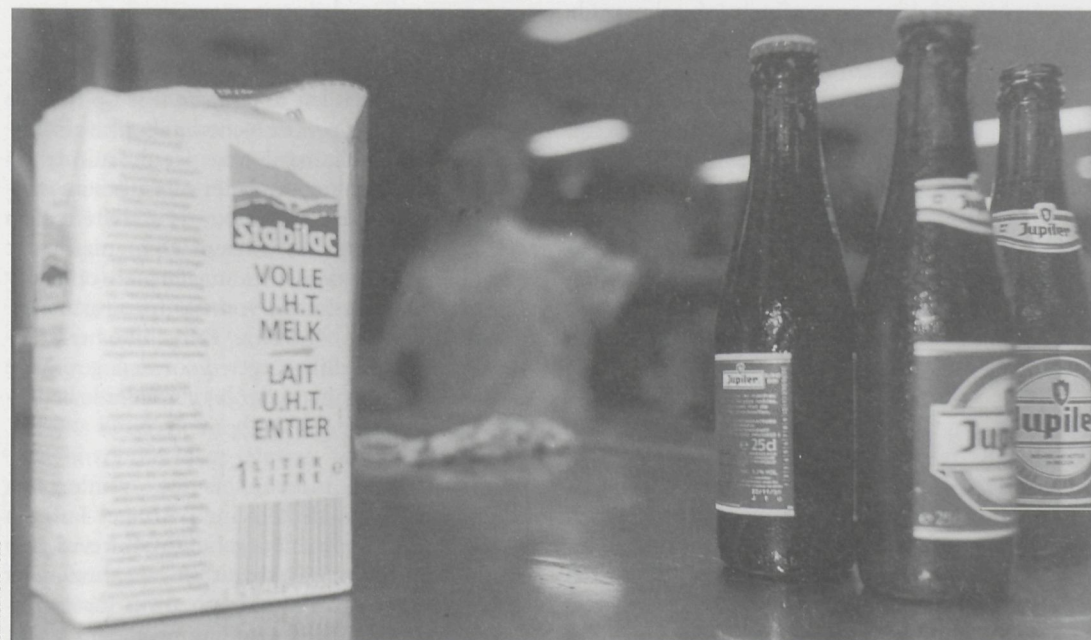
communale te drukken. Want afval dat niet bestaat moet ook niet verwerkt worden. Waarom die uitgespaarde centen niet gewoon teruggeven in de vorm van een retourpremie? Zo wordt het fameuze principe 'de vervuiler betaalt' uitgebreid tot 'de vervuiler betaalt aan de voorkomer'.

Om een premie te kunnen uitkeren moeten de flessenaankopen echter kunnen geregistreerd worden. Hier schieten Valor - bekend van de Valois-zegeltjes, Unizo en de Zonhovense winkeliers te hulp. De deelnemende winkeliers zorgen er niet alleen voor dat er voor elke veel voorkomende soort drank minstens steeds één alternatief in retourverpakking in de rekken staat, ze worden ook uitgerust met leesapparatuur voor de 'Retour is terug-spaarkaart'. Dit is een chipkaart waarover binnenkort elk gezin in Zonhoven zal beschikken. Per aangekochte retourfles zet de winkelier 1 punt op de kaart en op het einde van het jaar berekent de Valor-computer hoeveel "retourpremie" elk gezin verdiend heeft. Per persoon kan tot 350 Bef of 8,75 € bijeengespaard worden.

Een ander campagneonderdeel is de aanpak van de glaszameling. Uit verschillende studies is gebleken dat wegwerpglas het meest milieuvriendelijke verpakkingsmateriaal is. Daarom zal ook hier stilaan het 'vervuiler betaalt'-principe ingevoerd worden. Om een en ander in goede banen te leiden, zullen ook hier de winkeliers een helpende hand toesteken. Op termijn zullen zij - tegen betaling dan wel - het wegwerpglas in de winkel gaan inzamelen. De inwoners kunnen het glas dus gewoon terug meenemen bij hun volgende winkelbezoek, wat meteen al een hernieuwde retour-reflex aankweekt.

Plannen genoeg dus in Zonhoven. Het project heeft ook buiten de gemeente interesse opgewekt. OVAM en VVSG volgen het project van nabij op. In de aanloop van het project en na één jaar werking zal het aankoopgedrag, het productaanbod en uiteraard het afval van de Zonhovenaars nauwkeurig in kaart gebracht worden. Wanneer het lukt staat niets een uitbreiding naar de rest van Vlaanderen nog in de weg!

Als de drankverpakkingen minder dan 200 kilometer moeten vervoerd worden, blijkt retour de beste optie te zijn.

INDUSTRIËLE ECOSYSTEMEN MAKEN OPTIMAAL GEBRUIK VAN RUIMTE EN AFVALSTOFFEN MOGELIJK

Duurzaam met bedrijventerreinen

Tekst: Erik Grietens

Bedrijventerreinen lokken ondernemers met bereikbaarheid en infrastructuur. Dat moet de economie stimuleren. Maar Vlaanderen springt erg kwistig om met de schaarse ruimte die er nog rest voor bedrijven. Ook worden bruikbare resten van industriële activiteiten onderbenut. Niet heel economisch dus.

Als het over zuinigheid gaat, hebben Nederlanders een reputatie hoog te houden. Ook over het zuiniger gebruiken van grond denken onze noorderburen al langer na dan vandaag. Zo lopen in Nederland verschillende overheidsprogramma's en pilootprojecten vanuit het bedrijfsleven om de ruimte op bedrijfsterreinen veel rationeler te gebruiken. De maatregelen die worden toegepast om ruimte te besparen op bedrijventones zijn vaak heel eenvoudig. Zo is het in veel gevallen perfect mogelijk om bedrijfsgebouwen in meerdere bouwlagen op te trekken. Al te vaak worden ondernemingen in één bouwlaag geconstrueerd, hoewel verschillende bedrijfsactiviteiten zonder problemen op de verdiepingen kunnen worden ondergebracht.

Ook het meer aaneengesloten bouwen, zoals dat gebruikelijk is in stedelijke gebieden, levert veel ruimtewinst op. Verschillende bedrijven kunnen laad- en loszones, parkings, groenvoorziening, waterzuivering of wateropslag gemeenschappelijk uitbouwen. Het is immers veel zinvoller om één gemeenschappelijke parking aan te leggen, dan bij elk bedrijf afzonderlijk parkeerplaatsen te voorzien. Door die gemeenschappelijke voorzieningen kan de ruimte op een bedrijfskavel volledig gebruikt worden voor de eigenlijke bedrijfsactiviteiten, waardoor aangesloten of gekoppelde bebouwing mogelijk wordt. Als de gemeenschappelijke parkeerplaatsen dan ook nog onder de grond, op het dak of in verdiepingen worden gerealiseerd, kan nog meer ruimte worden bespaard. Naast parkeerplaatsen kunnen ook andere voorzieningen ondergronds worden uitgebouwd. Zo zal het opslagbedrijf Van Bennekum Hoekstra in het havengebied van Rotterdam een ondergrondse koelopslagplaats van 75.000 m³ realiseren. Hiermee wordt niet alleen veel ruimte bespaard, een bijkomend voordeel is dat het energieverbruik voor de koeling sterk zal afnemen.

Tenslotte kan ook door een goede inplanting van het terrein zelf heel wat ruimte worden uitgespaard. Door bijvoorbeeld een bedrijventone zo in te planten dat een vlotte ontsluiting met het openbaar vervoer en de fiets mogelijk is, moet minder ruimte voor (gemeenschappelijke) parkeerplaatsen voorzien worden. Door vroegere stortplaatsen in te richten als bedrijventone (met

speciale funderingstechnieken), worden waarde-loze restruimtes toch benut. Door te bouwen in een geluidswal kunnen deze buffers nuttig gebruikt worden en kan opnieuw ruimte uitgespaard worden. En tenslotte moet altijd eerst nagegaan worden welke bedrijven sowieso thuishoren op een bedrijventone en welke verweven kunnen worden met het wonen. De informatiserings- en tertiairiserings-trend maken immers dat hoe langer hoe meer bedrijven door hun niet-hinderlijke aard veel beter kunnen ingepast worden in de stad.

Bedrijvenstad Fortuna

Een mooi voorbeeld van dit alles is "bedrijvenstad Fortuna", een bedrijventone die momenteel ontwikkeld wordt in Sittard. Dat de ruimtewinst zeer groot kan zijn ten opzichte van een "klassiek" bedrijventone wordt hier wel duidelijk aangetoond. Op een totale oppervlakte van 47 ha wordt ook 47 ha bedrijfsvloeroppervlakte gecreëerd, dit is de ruimte die effectief wordt gebruikt voor economische activiteiten. Dat betekent dat hier 25 hectare aan bedrijventone gespaard wordt ten opzichte van een gemiddeld Nederlands bedrijventone, ruimte die gebruikt wordt voor natuurontwikkeling op een aangrenzend gebied. Het intensief ruimtegebruik wordt gerealiseerd door op een "stedelijke" manier te bouwen met aaneengesloten bebouwing. Verder worden de gebouwen in meerdere bouwlagen opgetrokken en wordt gezorgd voor een collectieve ondergrondse parkeergarage waarboven zich een centrale groenpartij en een gemeenschappelijk waterbekken bevindt. Dat waterbekken wordt gevuld met regenwater dat na zuivering gebruikt kan worden als bluswater, proceswater voor de bedrijven en waterspoeling voor de toiletten. Op die manier wordt niet alleen gezorgd voor een zuinig ruimtegebruik, maar wordt ook rekening gehouden met de invloed van het project op het leefmilieu.

Ook op bestaande zones

Hoewel het optimaler gebruiken van grondvoorraden het makkelijkst te realiseren is op nieuwe bedrijventones, lopen in Nederland ook verschillende projecten die aantonen dat de ruimte op bestaande bedrijventones beter gebruikt kan worden. Dat kan onder meer door de activiteiten op bedrijfskavels beter te concentreren, niet meer gebruikte spoorwegen of kanaalarmen opnieuw te gebruiken, allerhande voorzieningen gemeenschappelijk uit te bouwen,... Dergelijke herstructurering kan tegelijk zorgen voor een gevoelige kwaliteitsverbetering, zeker bij verouderde bedrijventones.

Een voorbeeld hiervan is te vinden in Amsterdam, waar de terreinen Amstel I, II en Weespertrekvaart worden geherstructureerd. Op het terrein Amstel II wordt de zeer extensief gebruikte werf van een wegenbouwer ingekrompen. Met de overtollige grond die verkocht wordt

Het Nederlandse opslagbedrijf Van Bennekum Hoekstra bouwt in een oude zwaairom een ondergrondse loods. Op de begane grond komen laad- en losplaatsen. Boven komen kantoorruimtes.

kan het bedrijf een meer intensief te gebruiken gebouw oprichten op een deel van haar kavel. Hierdoor komt 1,2 hectare "nieuw" bedrijventerrein beschikbaar. Verder krijgen twee dienstbedrijven, die eigenlijk helemaal niet thuishoren op het industrieterrein, van het stadsbestuur via een grondruil een aantrekkelijke alternatieve vestigingsplaats waardoor opnieuw ruimte vrijkomt.

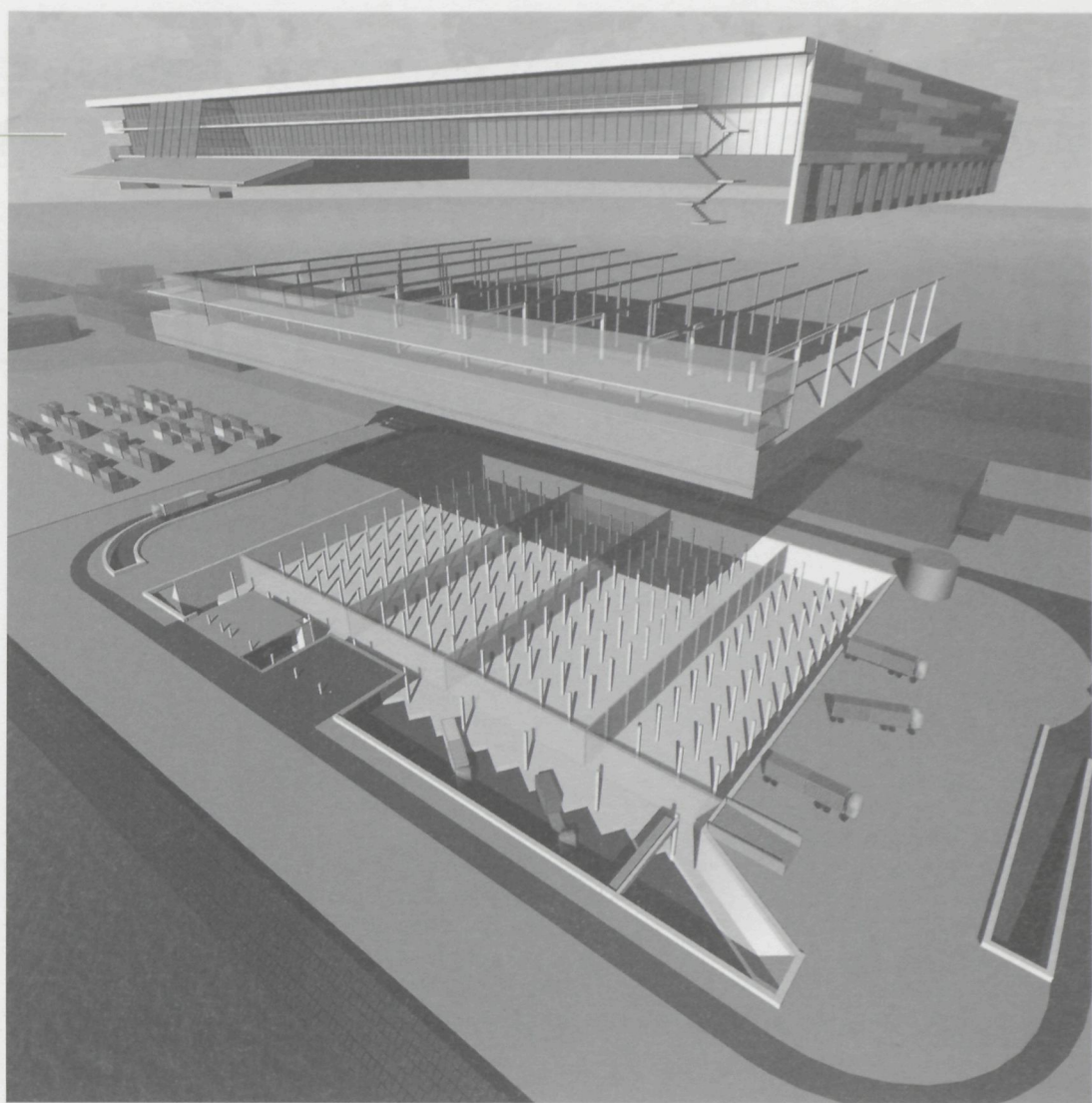
Industriële ecosystemen

Om duurzame ontwikkeling mogelijk te maken moet gestreefd worden naar minder belasting van water, lucht en bodem. Een concept dat hier op inspeelt zijn de "industriële ecosystemen", een idee dat al een hele tijd met succes wordt toegepast in Denemarken. Ongeveer dertig jaar geleden werd hier het project "Symbiosis" opgestart, een bedrijventerrein waar afvalstoffen tussen de verschillende bedrijven worden uitgewisseld. Afvalstoffen en energiestromen van één bedrijf – rookgassen, koelwater, stoom, vliegass, gips, restwarmte – wordt door een ander bedrijf als grondstof gebruikt. Daardoor wordt heel wat milieuwinst geboekt: minder luchtverontreiniging, minder afval, minder energiegebruik. Op die manier probeert men de stofkringloop te sluiten, zoals dat ook bij een ecosysteem in de natuur het geval is. Er wordt dus gestreefd naar een win-win situatie. Dat is meer dan zomaar een nieuw modewoord, omdat juist door de economische winst ook het bedrijfsleven warm gemaakt kan worden voor deze duurzame bedrijvenszones.

Een Nederlands voorbeeld hiervan is het Business Park Ymond op het bedrijfsterrein van Hoogovens in IJmuiden. Op groot een deel van de reserveterreinen van Hoogovens (zo'n 100 hectare) worden nieuwe bedrijven aangetrokken die gebruik kunnen maken van de restwarmte en andere energiebronnen van de staalproductie. Daarnaast kunnen de nieuwe bedrijven ook gebruik maken van de aanwezige zee- en binnenhaven en van het spoorwegnet. In Nederland blijken deze nieuwe generatie bedrijventerreinen een grote wervende kracht uit te stralen. Nogal wat ondernemingen die bekommerd zijn om de milieuvervuiling die ze veroorzaken (of toch minstens om hun imago terzake), willen zich absoluut vestigen op deze nieuwe bedrijventerreinen.

Business as usual

In Vlaanderen wordt helaas nog al te vaak gekozen voor de weg van de minste weerstand door nieuwe bedrijvenszones uit te bouwen. Bijna niemand stelt zich de vraag of we de ruimte binnen het bestaande aanbod niet beter kunnen gebruiken. Dat is spijtig, want een bezoek aan een willekeurig bedrijventerrein leert al gauw dat zelfs op een zogenaamd "volledig ingenomen" terrein, er met enige creativiteit nog heel wat ruimte voor nieuwe ondernemingen te vinden is. Ook in onze havens liggen de mogelijkheden voor het grijpen: wat bijvoorbeeld te denken van de enorme terreinreserves van een bedrijf als Sidmar in de Gentse kanaalzone. Sidmar heeft maar liefst 150 hectare beschikbare industriegronden die door niemand gebruikt worden. Bovendien produceert de staalreus heel wat restwarmte en beschikt het over heel wat andere afvalstoffen waar ander

bedrijven perfect op kunnen aantakken, naar analogie met het hogergenoemd voorbeeld van Business Park Ymond. Een deel van het hoogovensgas wordt trouwens al jaren via een pijpleiding van Sidmar naar de nabijgelegen elektriciteitscentrale afgevoerd. De Antwerpse haven op linkeroever is eveneens een schoolvoorbeeld van hoe ruimte niet wordt gebruikt. Zo liggen er verspreid op de linker Schelde-oever meer dan 700 hectare bedrijventerreinen braak, om nog te zwijgen van de onderbenutting op de rest van de oppervlakte. Door deze ruimte te gebruiken voor nieuwe bedrijven, zou de aanleg van nieuwe industriezones nabij Doel nochtans overbodig worden.

Uitzonderingen die de regel bevestigen

Toch wordt hier en daar de eerste stap gezet om bedrijventerreinen op een duurzame manier in te richten en te beheren. Soms zijn het de bedrijven zelf die op zoek gaan naar mogelijke partners om afvalstoffen of energiestromen te hergebruiken, in andere gevallen zetten intercommunales of gemeentebesturen de eerste stap. Zo werkt de West-Vlaamse Intercommunale (WVI) momenteel aan de ontwikkeling van de KMO-zone

"Herdersbrug" te Brugge. Hierbij wordt veel aandacht besteed aan het optimaal gebruik van de schaarse ruimte, onder meer door een bedrijfsverzamelgebouw in meerdere verdiepingen te voorzien. Verder kunnen toekomstige bedrijven gezamenlijk gebruik maken van centrale diensten, kunnen ze onderling energie, water en grondstoffen uitwisselen, regenwater hergebruiken en hun vervoer en transport combineren. Tenslotte wil men op het bedrijventerrein enkele windmolens inplanten, waardoor bedrijven gebruik kunnen maken van groene energie.

Hoe dan ook wordt het hoog tijd dat Vlaanderen, naar analogie met de Nederlandse overheidsprogramma's, start met het stimuleren en ondersteunen van voorbeeldprojecten voor duurzame bedrijventerreinen. Die voorbeeldprojecten kunnen als inspiratiebron gebruikt worden door andere overheden of private investeerders. Dat zou een belangrijke eerste stap zijn naar een systematisch beleid dat constant aanspoort tot het zuinig gebruik van ruimte en milieu. De échte uitdaging is immers niet langer om nieuwe bedrijventerreinen te ontwikkelen, maar wel om de beschikbare ruimte en het milieu zo duurzaam en optimaal mogelijk te gebruiken. ■

Weldra heffing op leegstaande bedrijfsterreinen?

De vaststelling dat heel wat ruimte op bedrijventerreinen niet wordt gebruikt zette Vlaams parlements lid Isabel Vertriest van Agalev ertoe aan een voorstel van decreet in te dienen om een heffing in te voeren op niet gebruikte bedrijfsgronden. Bedoeling is dat bedrijven die méér dan 5 hectare onbenutte bedrijfsgrond bezitten, hierop een heffing betalen van 2,5 Euro (100 Bcf) per vierkante meter. Om bedrijven de kans te geven hun onbenutte gronden te verkopen, zou de heffing ieder jaar oplopen. Het eerste jaar moet slechts 25% van de heffing betaald worden, het tweede jaar 50%, het derde jaar 75% en het vierde jaar de volle pot. Vanaf het vierde jaar wordt de heffing jaarlijks met 25% verhoogd. Op die manier kan speculatie met bedrijfsgronden worden tegengegaan en komt meer ruimte beschikbaar op bestaande bedrijvenszones. Bedoeling is dat dit voorstel van decreet in het najaar in het Vlaams parlement wordt besproken.

DE DUURZAME ONDERNEMER ZORGT ER VOOR DAT ZIJN WERKNEMERS VLOT EN VEILIG OP HET WERK GERAKEN

Bedrijfsvervoerplannen

Tekst: Jan Verschooren

"Er staat een file op de Brusselse binnenring, ter hoogte van de Bocht van Vorst. Een vrachtwagen heeft er zijn lading verloren. De rechterrijstrook is versperd voor het verkeer."

Verplaatsingen van en naar het werk, transport van goederen, bestellingen en doortrekkende toeristen zorgen elke dag opnieuw voor heel wat vertragingen in het verkeer. Dat leidt tot enorme verliezen voor de economie. Een vrachtwagenchauffeur die in de file staat, moet ook betaald worden. Werknemers die te laat komen en overstressed op de werkvloer arriveren, presteren minder goed. Voor een onderneming is het dus van cruciaal belang een duurzaam bedrijfsvervoerplan uit te werken. Daartoe moet een onderneming al de mobiliteit in en om het bedrijf analyseren, en proberen om die bij te sturen in een duurzame richting.

Waarom zou een bedrijf een vervoersplan opstellen? Heeft het daar baat bij? Uit een enquête van het VEV (Vlaams Economisch Verbond) blijkt dat heel wat bedrijfsleiders zich zorgen maken om de mobiliteitscrisis. Maar tegelijkertijd zijn ze er mee verantwoordelijk voor door hun gebrek aan initiatief op vlak van duurzame mobiliteit. Dat impliceert dat de ondernemingen er zelf ook wat kunnen aan doen, met dikwijls positieve kanten voor het bedrijf. Wanneer de eigen werknemers bijvoorbeeld niet met de auto naar het werk komen, zorgt dat voor minder file rond het eigen bedrijf en minder kosten voor parkings. Als het om fietsen en stappen gaat, krijgt het bedrijf ook gezondere werknemers die minder afwezig zijn, minder te laat komen en productiever zijn.

Een eerste en logische stap die een bedrijf kan nemen om een deel van de verantwoordelijkheid voor het mobiliteitsprobleem te verlichten, is een vervoersplan voor de werknemers maken. Dit kan op verschillende niveaus gebeuren. Minimaal is dat je een individueel advies opstelt voor elke werknemer met de meest duurzame manier om naar het werk te komen. Hierbij wordt bekeken hoe ver de werknemer woont van het bedrijf, of hij met openbaarvervoer kan komen, of er een fietsbaar traject ligt. Ook carpoolen kan intern in het bedrijf gepromoot worden. Informatie over uurregelingen moeten beschikbaar gesteld worden, en iemand in het bedrijf moet advies kunnen geven.

Plannen alleen niet voldoende

Wanneer het hierbij blijft, zal het bedrijf waarschijnlijk weinig succes boeken met zijn ver-

voersplan. Om echt veranderingen teweeg te brengen, moet het verder gaan. Door fietsstallingen te plaatsen bijvoorbeeld, of door douches en kleedruimtes te voorzien. De parkeerplaatsen voor de carpoolers moeten vlak bij de ingang zijn, de andere verderaf. Abonnementen op het openbaar vervoer moeten terugbetaald worden. Het invoeren van fiets- en stapvergoedingen is ook een efficiënte maatregel, zo blijkt onder meer uit de ervaring die de Vlaamse scholen met dit soort initiatieven heeft.

Maar een bedrijf moet ook een bepaalde sfeer creëren. Wanneer de baas ook met de fiets of trein komt is dat een belangrijke stimulans. Positief staan tegenover de werknemers die niet met de auto komen verlaagt de sociale druk om toch de auto te nemen. Zo is er een Zwitsers bedrijf dat wekelijks een lotto organiseert voor zijn werknemers. Elke vrijdag werd er een personeelsnummer getrokken. Was dit van iemand die deze dag niet met de auto was, kreeg die van de firma een geldsom toegekend. Was werknemer in kwestie toch met de auto, dan ging het bedrag in de pot. Wanneer de pot redelijk groot was, was de parking van het bedrijf die vrijdag nagenoeg leeg!

Maar er spelen nog meer dingen een belangrijke rol – de ligging van het bedrijf bijvoorbeeld. Wanneer het bedrijf op grote afstand van een station ligt, zal er niemand met de trein komen werken. Een bedrijf kan in zo'n geval onderhandelen met bijvoorbeeld de Lijn voor betere uurregelingen. Wanneer er verhuisd wordt, kan een betere ligging gekozen worden in functie van de mobiliteit. Ploegen kunnen samengesteld worden naargelang de mogelijkheden tot carpoolen.

De werktijden van de werknemers kunnen geflexibiliseerd worden in functie van het openbaar vervoer, zoals de Halse firma Colruyt dit heeft ingevoerd.

Bovendien veranderen mensen hun gedrag slechts enkele keren in hun leven, en dan alleen nog wanneer er dwingende redenen zijn. Deze vaststellingen nopen bedrijfsvervoerspecialisten tot een aantal conclusies.

De mobiliteitsadviseur in het bedrijf moet klaarstaan op het zeldzame moment dat iemand zijn gedrag wil aanpassen. Mist hij dat moment, dan verspeelt hij een kans die misschien pas jaren later terugkomt. Een duidelijk voorbeeld van zo'n moment is bijvoorbeeld de indiensttreding van een nieuw personeelslid. Die moet onmiddellijk op het duurzame spoor gezet worden.

Rijden na de ramp

Ook rampen kunnen de aanleiding geven tot gedragsverandering – zo blijkt. Na de aardbeving in Kobe (Japan) jaren geleden, wordt er meer

gefiets in die stad. De reden is even eenvoudig als verbijsterend: toen alles door de aardbeving in puin lag, was de fiets het enige vervoermiddel waarmee de hulpdiensten nog min of meer snel ter plaatse konden komen. Ook voor het dagdagelijks vervoer waren de Kobenaars aangewezen op hun fiets. Door dit gedwongen gebruik van de fiets, ontdekten velen de voordelen van het fietsen. Vandaar dat zij nadat alles hersteld was, de fiets bleven gebruiken. Het is dus ook een kwestie van kennis en ervaring.

Je mag niet vergeten dat voor een verstokte automobilist, het gebruik van het openbaar vervoer niet evident is. Hij kent de uurregelingen niet, het nummer van welke bus, hoe betalen, waar afstappen. Het is ingewikkelder dan je denkt als je het nooit in praktijk deed. Ook het omgekeerde is waar. Wie nooit met de auto rijdt en op de radio hoort over de files, vraagt zich af hoe het mogelijk is dat die mensen koppig in de file blijven zitten. Zij weten niet dat de tijd die mensen doorbrengen in hun comfortabele auto, met hun favoriete muziek, zonder gezeur van de baas, de kinderen of de partner, helemaal niet zo onaangenaam is. Om de geroutineerde chauffeur uit zijn auto te lokken moeten de files eerst en vooral nog flink wat groeien. Pas op het moment dat ze ervaren zullen worden als een echte ramp, zullen automobilisten en beleidsmakers gaan nadenken over alternatieven voor bedrijfsvervoer.

Los van een plan naar de eigen werknemers toe, kan een bedrijf verder gaan en de goederen

Bedrijven kunnen hun werktijden aanpassen aan uurregelingen van het openbaar vervoer

stroom onder de loep nemen, de klanten en leveranciers bewerken, en de organisatie van produceren aanpassen. Want bijvoorbeeld de just-in-

time leveringen zijn eigenlijk de magazijnen die over de weg rijden.

Europees Witboek voor groener transport

Joris Gansemans

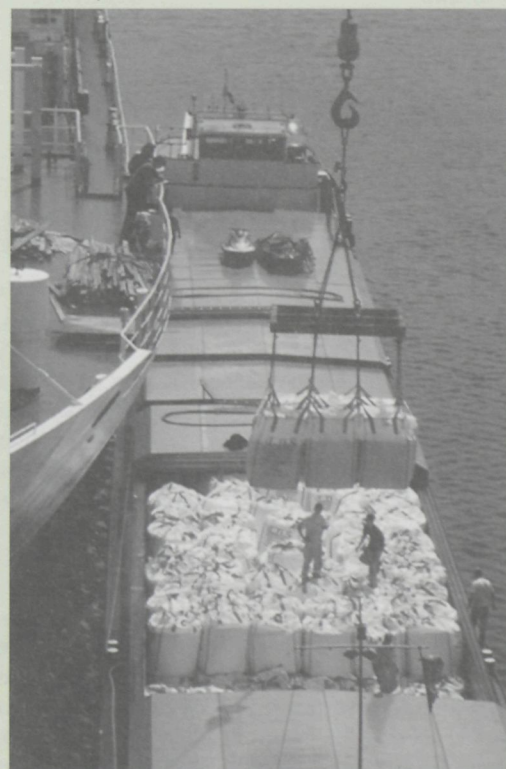
De Europese Commissie wil dat economische groei en toename van het wegverkeer niet langer hand in hand gaan. In het Witboek Transport – dat de Commissie in september officieel gaat voorstellen – staan een zestigtal actiepunten opgesteld om de groei van economie en transport van elkaar los te koppelen. Vooral de promotie van goederenvervoer via treinen en schepen gaat heel wat aandacht krijgen. Maar ook op fiscaal vlak gaat de Commissie de nodige maatregelen treffen. Via de harmonisatie van de belastingen op brandstoffen voor commercieel gebruik wil de Commissie de hoge externe kosten van het wegverkeer verrekend zien. De transportindustrie zal via de nieuwe belastingen mee moeten opdraaien voor de kosten van vervuiling, infrastructuur en verkeersslachtoffers.

Toch denkt de Commissie niet dat er veel weerstand gaat komen van de transporteurs zelf. "Ze waren zelf vragende partij voor een harmonisatie van de brandstoftaxen," liet een woordvoerder van de Commissie weten. Een tweede maatregel om het wegverkeer te ontmoedigen bestaat in de invoering van tolsystemen. De inkomsten die hierdoor gegenereerd zullen worden, gaan deels gebruikt worden om nieuwe infrastructuur te bekostigen. Om een

modern en efficiënt systeem van tolheffingen mogelijk te maken, zal de Europese regelgeving wel moeten aangepast worden.

De voorstellen voor een groener transportbeleid zijn de eerste zetten in het Europese Duurzaamheidsstrategie, die op de Top van Göteborg werd aangenomen. De Commissie wil ondermeer dat in 2010 de verhouding tussen het wegverkeer en de andere vormen van transport opnieuw het niveau van 1998 bereikt. "Dat betekent heel wat meer dan het op het eerste zicht lijkt," zegt Loyola de Palacio, de Europese Commissaris voor Transport. "De laatste vijftig jaar is het transport langs de weg enorm bevoordeeld geworden ten opzichte van het vervoer over water of via het spoor. Om die ongelijkheid weg te werken zijn dus heel wat maatregelen nodig."

De Commissie wil onder meer het internationaal reizigersverkeer en goederenvervoer intensiever via de spoorweg laten verlopen. Daartoe gaat ze tegen begin volgend jaar een aantal concrete actiepunten uitwerken. Ook wil de Commissie echte 'zeesnelwegen' aanleggen. Die zouden ervoor moeten zorgen dat vrachtvervoer met schepen vlotter kan verlopen.

Europa wil grote zeesnelwegen aanleggen om het transport over water te optimaliseren

milieuberichten

Samenstelling: Joris Gansemans

GEVAARLIJKE GRASMAAIERS

Grasmaaiers met benzinemotoren vormen een enorme bron van luchtvervuiling. De schadelijke gasen die vrijkomen tijdens één uur maaien, komen overeen met de vervuiling die een auto uitstoot tijdens een rit van 150 km, zo stellen Zweedse onderzoekers van de Universiteit van Stockholm.

De onderzoekers vonden in de uitlaatgassen van grasmaaiers grote hoeveelheden PAK's (polyaromatische koolwaterstoffen). PAK's staan er om bekend erg kankerverwekkend te zijn.

In het experiment testten de Zweedse vorsers een normale viertakt grasmaaiër die liep op loodvrije

benzine. Hierbij ontdekten ze dat tijdens één uur lang grasmaaien dezelfde hoeveelheid PAK's vrijkwam als bij een rit van 150 km met een normale auto aangedreven met benzine. De gemiddelde grasmaaiër is per jaar zo'n 25 uur in gebruik, hetgeen overeenkomt met een rit van 3750 km. Het gebruik van katalysatoren, zoals reeds verplicht is in de Verenigde Staten, kan de uitstoot van de schadelijke gasen met 80 percent terugdringen. Natuurlijk kan het gazon ook steeds gemaaid worden met een elektrische grasmaaiër, of met een zeis.

MAP VOOR EUROPEES HOF VAN JUSTITIE

Eind juli 2001 besliste de Europese Commissie om België voor het Hof van Justitie te dagen wegens de schending van de Europese nitraatrichtlijn. Die richtlijn verplicht de lidstaten om op basis van bepaalde criteria kwetsbare zones aan te duiden. Voor deze zones moeten de lidstaten actieprogramma's opmaken om zo de overbemesting door de landbouw aan te pakken. Aanvankelijk trachtte Vlaanderen deze richtlijn om te zetten via de eind 1995 goedgekeurde wijziging van het mestdecreet, het zogenaamde MAP 1. Omdat dit MAP heel wat tekortkomingen vertoonde en niet in staat was de milieudoelstellingen van het Vlaams milieubeleidsplan en van de nitraatrichtlijn te halen, beslisten BBL, Natuurreservaten en Wielewaal om dit MAP bij de Europese Commissie aan te klagen. De ingebrekestellingsprocedure die daarop volgde, leidde uiteindelijk eind 1999 tot een Met Redenen Omkleed Advies van de Commissie. Daarin kwam de Commissie de conclusie dat gans Vlaanderen als kwetsbare zone moet worden aangeduid. België had zich trouwens tot de aanduiding van het volledige grondgebied geëngageerd tijdens de vierde Noordzeeministerconferentie van Esbjerg. Ook de Vlaamse Milieumaatschappij kwam tot die conclusie. In plaats van de Europese kritiek ernstig te nemen, besloot minister Dua echter begin 2000 om met MAP2 – dat in het voorjaar van 1999 door het Vlaams parlement was goedgekeurd – van start te gaan.

Het tweede MAP vormde het Vlaams antwoord op het met redenen omkleed advies van de Commissie. Toen al wees de milieubeweging erop dat het MAP2 geen wijziging voorzag in de ontoereikende aanduiding van kwetsbare gebieden onder MAP1. In een gezamenlijk persbericht stelden BBL, Natuurreservaten en Wielewaal dat "de Vlaamse regering niet langer verstopperij kan blijven spelen en de Europese Commissie niet kan blijven tergen door opnieuw de Europese aanbevelingen naast zich neer te leggen met een cosmetische bijsturing van het ontoereikende MAP2. Op basis van de Europese kritiek moet de mestwetgeving deze keer drastisch worden bijgesteld. Dit gemotiveerd advies van de Commissie is het laatste geweest." De milieubeweging is dan ook geenszins verbaasd dat de Commissie nu België voor het Hof van Justitie daagt omwille van de ontoereikende aanduiding van kwetsbare gebieden. Enigszins anders klonk het op het kabinet van minister Dua. Daar was men "verrast" door de beslissing van de Commissie. Vreemd genoeg voegde het kabinet er nog gauw aan toe dat de kritiek enkel op MAP1 sloeg, daarbij verzwijgend dat MAP2 reeds als antwoord naar Europa was gezonden. Het lijkt erop dat Dua niet enkel Kelchtermans kabinetsmedewerkster heeft overgenomen, maar ook diens streken.

Bart Martens

GRIJZE VOORSTELLING TUSSENSTAND KLEURRIJK VLAANDEREN

Op 5 juli presenteerden de verschillende visiegroepen van het project Kleurrijk Vlaanderen hun werktteksten. De Vlaamse regering wil via dit project een toekomstvisie uitwerken die verder reikt dan de volgende verkiezingen. Niettegenstaande de werkgroep Milieu een pluim kreeg van Vlaams minister-president Dewael, werd de voorstelling een kleurloze vertoning.

De tweede Vlaamse Conferentie, die plaatsvond in het Vlaams Parlement, moest een tussenstand geven van werkzaamheden

van de visiegroepen van het project Kleurrijk Vlaanderen. Op basis van de Kleurennota van de Vlaamse regering en de ideeënbundel "Vooruitzien" van Patrick Dewael, gingen vertegenwoordigers uit alle geledingen van de maatschappij aan tafel zitten met de bevoegde Vlaamse ministers. Samen met Forum 21 moesten ze de belangrijkste trends voor de toekomst van Vlaanderen in kaart brengen. Forum 21 is een onafhankelijke denktank, voorgezeten door de uitvoerend voorzitter van Union Minière Karel Vinck.

Op de voorstelling van de visieteksten bleek echter dat er nog niet veel sprake is van een langetermijnvisie. "Een aantal groepen citeren letterlijk het regeerakkoord," aldus Dewael. "En dat kan toch niet de bedoeling zijn van dit maatschappelijk debat. Wat ik niet terugvind in de meeste teksten is een gedurfde toekomstvisie voor Vlaanderen." De werkgroep Leefmilieu kreeg echter wel een pluim van de Vlaams minister-president. "Zij hebben de opdracht goed begrepen en zijn met een waardevolle visie naar buiten gekomen," aldus Dewael.

Onder de titel "Vlaanderen als trefpunt voor milieu en duurzame ontwikkeling" stelde de werkgroep Milieu een aantal doelstellingen voor, die tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Een gezond leefmilieu, een springlevende natuur, mooie landschappen, duurzame energie en minder aanspraak op materialen, ruimte en energie vormden de ruggengraat van de tekst. Vlaams minister van Leefmilieu Vera Dua ondersteunde de tekst volledig. "Vlaanderen heeft een enorme achterstand op de rest van Europa, onder meer

omdat we dichtbevolkt zijn, een slechte ruimtelijke ordening hebben en er veel industrie op een kleine oppervlakte zit." Toch vindt Dua dat de situatie aan het verbeteren is. "We zijn goed op weg," stelde ze, "en we hebben het geluk dat Europa nauw toekijkt op wat hier allemaal doen. Dat geeft een extra drijfveer om werk te maken van een doortastend milieubeleid. Ik acht het dan ook mijn opdracht mijn collega ministers constant te wijzen op het feit dat er EU-richtlijnen bestaan."

IMPLEMENTATIE HABITATRICHTLIJN OVERAL IN EUROPA VERTRAAGD

WWF, ENDS – Europa beschermt zijn bedreigde habitats en soorten veel te weinig. Als de verschillende lidstaten niet snel maatregelen nemen, dreigt heel wat waardevolle natuur te verdwijnen. Dat stelde het Wereldnatuurfonds (WWF) in haar rapport "De implementatie van de EU-Habitatrichtlijn". Daarin geeft WWF de prestaties van de verschillende lidstaten weer onder vorm van een loopwedstrijd van 30 km. De afstand die de lidstaten al afgelegd hebben, hangt samen met de inspanningen die ze reeds leverden voor de bescherming van bedreigde habitats. De wedstrijd ging van start in 1992 – het jaar waarin de Habitatrichtlijn van kracht werd. Tegen 2004 zou de race afgelopen moeten zijn en moeten de belangrijkste habitats in de EU beschermd zijn in het Natura 2000 netwerk. Op minder dan drie jaar voor het einde van de race, heeft geen enkele lidstaat de eindmeet in zicht. Zelfs koploper Denemarken heeft nog maar 21 kilometer van de 30 afgelegd. Daarmee hebben de Denen een lichte voorsprong op de Nederlanders, die al 20 km afgelegd hebben. Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk, Finland, Italië en Zweden vormen de middenmoot. Net over de helft van de wedstrijd zitten België en Frankrijk (16 km). De staart van de race wordt gevormd door Duitsland, Spanje, Portugal en Griekenland. Ierland, met nog maar 8 km afgelegd, is de hekkensluiter.

"Met zijn 8-ste positie in het klassement is België een middelmatige

kandidaat, die tegen eind 2001 wel beter zal scoren," stelt het WWF. "Vooral wat de aanduiding van de gebieden betreft, scoort ons land sinds kort behoorlijk goed." Maar de wettelijke omzetting van de richtlijn laat nog op zich wachten. Enkel het Brussels Gewest heeft de richtlijn in een Besluit gegoten. Vlaanderen en Wallonië hopen tegen het einde van het jaar de omzetting gerealiseerd te hebben.

Op het terrein zelf is de situatie echter veel minder rooskleurig. In de praktijk wordt er zo goed als geen rekening gehouden met de gebieden, die wel aangeduid zijn, maar nog nergens officieel gepubliceerd. Ook heeft er nog geen enkel gewest wetten uitgevaardigd die gepaste bescherming bieden.

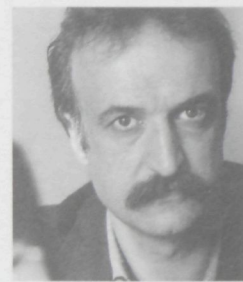
Frankrijk, dat net zoals België nog maar 16 km heeft afgelegd, kan binnenkort naar de staart van de koers verwezen worden. Het Franse Hoog Gerechtshof besliste eind juni dat het ministerie voor Leefmilieu belangrijke procedurefouten had gemaakt bij de aanduiding van de Habitatrichtlijn-gebieden. Het ministerie is tekortgeschoten bij zowel de publieke als de politieke consultatieronde, zo bleek na een klacht van landeigenaars en jagers. Ongeveer de helft van de aangeduide gebieden valt door de uitspraak niet meer onder de Habitatrichtlijn.

Meer info:
www.panda.org/epo

KABINET DELEUZE ONTVANGT MILIEULABEL EMASII

Eind juni ontving het Kabinet van staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling Olivier Deleuze het EMASII milieukwaliteitslabel. EMASII staat voor Environmental Management and Audit Scheme en is een Europees erkend label dat na de installatie van milieuzorgsystemen wordt toegekend. Om EMASII te bekomen heeft het Kabinet Deleuze een vijftigtal concrete actieplannen geformuleerd. Eerst en vooral gaat het kabinet zijn eigen werking aanpakken. Zo zal vanaf nu 40% van alle voedingsproducten op het kabinet afkomstig zijn van biologische landbouw en zijn alle drankverpakkingen met statiegeld, of volledig recyclebaar. Ook gaan de kabinetsmedewerkers hun energieverbruik sterk

vermindere, en moeten bijna alle woon-werkverplaatsingen met het openbaar vervoer gebeuren. De staatssecretaris voor Energie en Duurzame ontwikkeling gaat ook proberen om de andere federale en gewestelijke kabinetten en administraties het te overtuigen om het EMAS-label te behalen. Daartoe stelt de staatssecretaris zijn eigen adviseurs ter beschikking van de verschillende openbare instellingen.

MOBILITEITPLAN VLAANDEREN: EEN GEMISTE KANS?

In volle komkommertijd werd het langverwachte mobiliteitsplan voor Vlaanderen voorgesteld aan de pers. Het uitgangspunt is te komen tot een duurzame mobiliteit in Vlaanderen. Helaas blijft het op dit vlak grotendeels bij goede voornemens.

Het is duidelijk dat er een grotere inspanning komt ten voordele van het openbaar vervoer en het fiets- en voetgangersverkeer, maar het autoverkeer wordt tegelijk verder uitgebouwd. Het inzicht dat de auto moet teruggedrongen worden om de andere vervoerwijzen te kunnen uitbouwen is er niet.

Bewijs hiervan is het naar vorschrijven van investeringen in het

bouwen van bijkomende auto-infrastructureur onder het mom van "missing links". Hier wordt heel wat meer voorzien dan veiligheidsoverwegingen kunnen verantwoorden. De koppeling tussen transport en milieu werd niet gemaakt, en de ontkoppeling tussen economie en transport werd evenmin nagestreefd. Nochtans is dit op Europees niveau een hot item. De invoering van een eerlijk prijsbeleid via een kilometerheffing zit er met dit plan niet in. De minister is er onterecht allergisch voor. Wordt vervolgd in het najaar wanneer het parlement hierover debatteert.

Jan Verschooren

MILIEUFEDERATIES ORGANISEREN SCHADUWCONFERENTIE TRANSPORT EN MILIEU

Op vrijdag 14 september organiseren de vier Belgische milieufederaties een schaduwconferentie Transport en Milieu. Dat doen ze naar aanleiding van de informele Europese top over mobiliteit en milieu, die een dag later wordt voorgezeten door de minister van Milieu Aelvoet en minister van Transport Durant.

De problemen op vlak van mobiliteit zijn zo groot aan het worden, dat ze een

bedreiging vormen voor een verdere economische groei binnen de Europese Unie. Een extra probleem is dat het transport veel sneller groeit dan de economie zelf. Wanneer de ministers in september bijeenkomen, kunnen ze dus zorgen voor een kentering van dit probleem. Daartoe moeten ze wel de moed hebben om een aantal noodzakelijk maatregelen te nemen. Doorrekenen van de kosten via kilometerheffingen is er één

van. Maar ook de harmonisatie van de sociale, financiële en milieuwetgeving kunnen soelaas brengen. Wanneer dit binnen Europa gebeurt, verkleint de noodzaak en de verleiding voor ondernemingen om potjes yoghurt de hele unie te laten afreizen alvorens het te verkopen.

Tijdens de schaduwconferentie zullen een aantal internationaal gerenommeerde sprekers - Jimenez-Beltran, John Hontelez en

Prof Mandemakers - de aanzet geven voor een debat. Dat moet leiden tot een aantal voorstellen voor oplossingen voor het mobiliteitsprobleem en de invloed hiervan op het milieu. Zo gaan ook zij de nadruk leggen op de ontkoppeling van de groei van transport en economie. Grote thema's hierbij zijn de luchtvaart, de haven problematiek, grote Europese netwerken en de stedelijke mobiliteit. Op het einde van de schaduwconferentie zullen de milieufederaties in Leuven een memorandum overhandigen aan de Europese ministers. Daarin gaan ze hun eisen voorstellen.

Jan Verschooren

Meer info:
<http://eu.ngoforum.be> &
jan.verschooren@bblv.be

Kathleen Van Brempt, Europarlementariër SP:
"We kunnen allemaal heel blij zijn Europeaan te zijn."

Vlamingen in het Europees Parlement (I)

Tekst: Bart Martens

In een reeks van drie interviews geven we het woord aan Vlaamse Europarlementsleden die actief zijn in de Commissie Leefmilieu. Het zijn zij die beslissen over de milieuregels die doorgaans pas na enkele jaren het binnenlands milieudebat kleuren. Binnen de Europese instellingen beslissen ze mee over onze toekomst.

Nu België voorzitter is van de Europese Unie, staat Europa terug volop in de kijker. Voor Milieurama een goede reden om eens dieper in te gaan op het Europees milieubeleid. Want hoe langer hoe meer drukt Europa zijn stempel op het milieubeleid van de verschillende lidstaten en regio's.

Kathleen Van Brempt, coming star van de SP, komt als eerste aan de beurt. Zij kwam onverwacht in het Europees Parlement terecht om Peter Bossu te vervangen. Die trad aan als opvolger voor de minister geworden Frank Vandenbroucke, maar hield het na enkele maanden voor bekeken. Vanuit zijn achtergrond als medewerker van Natuurreserveaten was Peter Bossu voor de milieubeweging geen onbekende. Maar als doorwinterde milieumensen er zo snel reeds de brui aan geven, hoe zou het dan Kathleen Van Brempt vergaan? Tot aan haar intreden in het Europees Parlement was Van Brempt medewerkster van de SP studiedienst en kabinetard geweest. In die functies had ze zich enkel met sociaal beleid beziggehouden. Dan toch kiezen voor de Commissie Milieu is allesbehalve evident, zeker gezien de complexiteit van de verschillende dossiers.

Tijdens het gesprek babbelt ze honderduit over de nood aan een vergroening van het BNP, de apathie van de parlementen en publieke opinie in ons land tegenover het Europees beleid. Ze vertelt dat ze geleerd heeft dat de belangrijkste compromissen in eerste instantie binnen de eigen fractie moeten gemaakt worden en dat de socialistische fractie in het Europees Parlement vrij homogeen is als het over ethische of sociale thema's gaat. Als het over milieu gaat zijn de meningen al iets meer verdeeld, maar rond landbouw liggen de verschillende visies mijlenver uit elkaar.

Als schaduwrapporteur van de parlementaire besprekingen rond de richtlijn betreffend het afval van elektrische en elektronische apparaten heeft ze voor het eerst het gevoel gehad het verschil te kunnen maken. Milieurama vroeg haar of Europa binnen het productbeleid niet aan sturende kracht verliest door in toenemende mate gebruik te maken van de zogenaamde "new approach" waarbij de direct betrokken industriële groepen de opdracht krijgen om eerder vage doelstellingen uit richtlijnen te concretiseren.

MR. Wordt het milieubeleid met andere woorden niet meer en meer uitbesteed en komen vrijwillige engagementen niet te veel in de plaats van bindende normen?

KVB. Het moet voor mij en/en zijn. Verdergaande normering moet kunnen samengaan met stimuli om op vrijwillig vlak verdere stappen te zetten en met het geven van meer verantwoordelijkheid aan producenten. Duurzaam ondernemen zonder strenge normen, dat vind ik bullshit. Maar waarom geloof ik ook in het tweede, vrijwillige spoor? Omdat goede ondernemers vandaag daarvoor vragende partij zijn. En dat is nu net het interessante aan het verhaal. Door de responsabilisering van verantwoorde ondernemers kunnen we nieuwe stappen vooruit zetten. Door bijvoorbeeld in de nieuwe richtlijn rond electroschroot een individuele producentenverantwoordelijkheid in te voeren, wordt voorkomen dat de extra inspanningen van de voorlopers worden uitgemiddeld in een pool waar ook achterblijvers inzitten. De ondernemers zelf willen daarbij trouwens ook de normering niet loslaten want een gebrek aan normering geeft enorme kansen aan de free-riders op de markt. Dat bleek duidelijk tijdens een bedrijfsbezoek dat wij onlangs aflegden bij Esso. Die mensen willen absoluut normen die voor iedereen gelden. Ze mogen wel niet te streng zijn – daar zijn ze wel eerlijk in. Maar te veel flexibiliteit – waar onder meer Patrick Dewael een tijd geleden op leek aan te sturen in zijn uitspraken over het Europees milieubeleid – geeft hun teveel onzekerheid.

MR. Wat ons onmiddellijk bij Kyoto brengt.

KVB. Tja Kyoto... We zitten daar comfortabel omdat de anderen het allemaal zoveel slechter doen. We kunnen allemaal heel blij zijn Europeaan te zijn. Het wordt steeds duidelijker dat er een heel ander model gevolgd wordt in Europa dan bijvoorbeeld in de Verenigde Staten, zowel op het sociale als op het milieuvlak. Maar de Amerikaanse afwijzing mag niet als schaam-

© Jan Locus

lapje of excuus gebruikt worden om zelf niet verder te gaan. Ik denk nochtans dat de Commissie haar best doet. Over de doelstellingen en het ratificeren van het Kyoto protocol bestaat consensus en de percentages die worden vooropgesteld in het Kyoto protocol en naar aanleiding van de Europese Duurzaamheidsstrategie zullen wel oké zijn. Maar opnieuw zie je dat als het concreet wordt, de discussies pas echt beginnen. Intern is het de bedoeling om normerend te werken en dat gebeurt ook wel. Maar dat is een proces van heel lange adem en onvoldoende voor het halen van de Kyoto doelstellingen. Dat ergert mij ook wel. Je kan dan met scoreborden gaan werken en doelstellingen voor de verschillende lidstaten opstellen. Maar welke instrumenten heeft Europa om die af te dwingen? We hebben niet die bevoegdheid over fiscaliteit die we eigenlijk nodig hebben. Dit parlement is nu nogal positief over de verhandelbare CO₂-emissierechten, maar ik heb het daar persoonlijk moeilijk mee. Dat leidt ertoe dat wie veel geld heeft, veel kan en mag vervuilen. En zo iets vind ik erg onrechtvaardig.

MR. Het zou natuurlijk wel een pak sneller en efficiënter gaan dan op de klassieke manier met het zoeken naar de best beschikbare technieken die dan via de richtlijn rond geïntegreerde preventie en controle van pollutie moeten worden opgelegd. Op het moment dat die best beschikbare technieken moeten worden geïmplementeerd, zijn ze al achterhaald.

KVB. Dat is wat iedereen mij ook zegt. Ik blijf er

"Je moet vermijden dat natuur en milieu koopwaar worden. Anders kan iedereen die veel geld heeft, zoveel vervuilen als hij wil. Dat vind ik onrechtvaardig."

echter bij: ik heb daar problemen mee. Misschien heeft het milieu wel baat bij zo'n systeem, dat kan gerust. Maar als je de retoriek rond verhandelbare emissierechten ook doortrekt naar andere milieuthema's zoals natuur bijvoorbeeld, dan komen we in een situatie terecht waarin milieu een product wordt dat we kunnen kopen. Of dat slechts sommigen kunnen kopen. En dan kom je tot de sociale problematiek op een zeker moment. Het is niet voor niets dat in de stad nu reeds de meest verloederde wijken ook de wijken zijn waar je de meeste vervuiling vindt. Dit is zeker een thema waar we meer visie rond moeten ontwikkelen en meer aandacht aan moeten schenken. Maar in de aanpak van het klimaatprobleem binnen Europa lijkt het systeem van verhandelbare emissierechten op dit moment het meest haalbare.

MR. Ziet u dan geen mogelijkheden meer op fiscaal vlak binnen Europa, bijvoorbeeld in het ontgooien van de oude richtlijn van Monti rond een Europese energiebelasting?

KVB. Die kans lijkt klein en dat heeft op zich veel meer te maken met dogma's en strakke ideologie dan met het thema ten gronde. Voor heel veel landen is fiscaliteit op Europees vlak gewoon *out of the question*. Dat heeft eigenlijk niets met milieu te maken. En dat is het spijtige eraan. Milieu zou zelfs een van de eerste domeinen zijn waarin iedereen het belang van Europese fiscale maatregelen erkent. Ik denk dat inhoudelijk

Het Europees Parlement beslist over regels die pas na enkele jaren het binnenlands milieubeleid gaan beïnvloeden.

iedereen wel van het belang van een Europees geharmoniseerde energiebelasting kan overtuigd worden, maar om tactische redenen blijft het geblokkeerd.

MR. Maar wat is dan nog het verschil met die verhandelbare CO₂-emissierechten? Bij een energietaks wordt de reductiekost op voorhand vastgelegd en het milieuresultaat door de markt bepaald, terwijl bij verhandelbare rechten – omgekeerd – het milieuresultaat op voorhand wordt vastgelegd en de kostprijs van emissiereductie door de markt bepaald? En dit terwijl de verhandelbare rechten als een milieumaatregel verkocht kunnen worden en dus bij gekwalificeerde meerderheid kunnen worden gestemd. De unanimiteitsregel die geldt bij fiscale maatregelen kan zo sluiks worden omzeild.

KVB. Je hebt gelijk hé. We gaan er voor gaan en hopelijk halen we dat. De verhandelbare rechten zijn in de slechtste strategie de beste oplossing. Maar ik blijf met een wrang gevoel zitten. En hoe gaan we dat controleren? Een taks is efficiënt, gemakkelijk toepasbaar en controleerbaar. Ik geloof daarom meer in een CO₂-taks. Maar ik ga niet tegen die verhandelbare emissierechten zijn omdat ik ook wel inzie dat het op dit moment haalbaar is en inderdaad een sluike manier is om toch op een of ander manier uw doelstellingen te bereiken.

MR. Over Natura 2000 dan, het Europees natuurnetwerk. Hoe staat u tegenover de pogingen vanuit de Nederlandse VVD en Vlaamse liberalen om de Habitatrictlijn af te zwakken om op die manier een aantal in het slop geraakte havenuitbreidingsplannen te kunnen deblokken?

KVB. Dirk (Dirk Sterkx, MR) blijft beweren dat hij niet de bedoeling had om de Habitatrictlijn uit te hollen, maar een amendement indiende om ervoor te zorgen dat er eens zou worden nagekeken of de Habitatrictlijn niet contraproductief werkte ten aanzien van een aantal economische belangen. Dat is onzin op zich natuurlijk. Dat zet de deur wagenwijd open terwijl de deur nu reeds open staat. Het Deurganckdok had perfect legaal kunnen worden gebouwd en had nu niet moeten stilliggen als men de Europese regelgeving au serieux had genomen, maar dat is niet gebeurd. Dat is wat mij frustriert. De habitatrictlijn maakt dat soort projecten allemaal mogelijk als je goed argumenteert waarom je iets doet en de natuurschade goed compenseert. Maar die twee dingen doet men niet in Vlaanderen, waar we nota bene nog maar een minimum aan natuur hebben. Hier kan er geen uitzondering komen op de bestaande Europese regelgeving. ■

300 in 300

VIJF NATUURLIEFHEBBERS SCHRIJVEN BOEK OVER HET LIMBURGS GEVOEL

Met zicht op Limburg

De Stichting Limburgs Landschap heeft een nieuwe publicatie uit. In *Rarekiek*, een rare kijk op Limburg, laten een zestal natuurliefhebbers hun blik over het Limburgse landschap dwalen. Ze vertellen over het gevoel van open ruimte dat je er nog vindt, over de planten en de dieren, over buren en bezoekers. Maar af en toe borrelen de frustraties naar boven, want ook Limburg heeft last van vernieuwers, bouwers en projectontwikkelaars. Hier krijgt u een paar smaakmakers uit het boek voorgeschoteld.

Uiteraard kunnen maar enkele auteurs aan het woord komen. Wilt u uw blik op Limburg verder verruimen, dan kan u altijd een reisje maken naar Haspengouw, de Teut of Zonhoven. Of het boek kopen natuurlijk.

Bokrijk

Een telefoontje van de jeugdherberg De Roerdomp, of ik geen zin heb om met een groep zwaar mentaal gehandicapte mannen rond te wandelen in Bokrijk. Natuurlijk wil ik dat, maar eenmaal de hoorn neergelegd, bekruipt me een gevoel van faalangst. Als natuurgids krijg je in de loop van de jaren allerlei groepen over de vloer:

van kleuters tot gepensioneerden. Maar dit is toch wat anders! Mijn gepieker over de juiste aanpak bezorgt me in elk geval enkele slapeloze nachten. Op het moment van de waarheid is de verwelkoming echter zo hartelijk, dat mijn twijfels verdwijnen als sneeuw voor de zon.

De jonge mannen, de meeste met een lederen helm op het hoofd, vertellen ronduit hoe blij ze zijn om naar het grote bos te gaan. En de begeleidsters delen die vreugde. Zelden heb ik verantwoordelijken ontmoet die hun mensen met zo veel kordate liefde leiden. Het eerste stuk van het traject verloopt wat moeilijk, maar eens van de grote weg af, kan de pret niet meer stuk. Er wordt getast, geproefd en bewonderd. Ook voor mij krijgt Bokrijk een heel andere dimensie. Het mos voelt zo zacht aan en de eik staat er sterk en stevig bij. Kijk hoeveel vormen van bladeren we ontdekken! En die grote dikke boom, daar kunnen we met z'n allen rond. De bomen worden met liefde omhelsd. Deze mensen hebben geen alternatieve cursussen nodig. Bij hen is de band met de natuur vanzelfsprekend en natuurlijk. Ik krijg ook geregeld een knuffel, terwijl ze maar herhalen: "Fijn, hé".

We kruisen het bosleerpad en ontdekken een bordje met uitleg over de den. Eén van de begeleidsters vraagt Kris om hulp. Hij kan ons vertellen wat op het bord staat. Fier als een gieter spelt Kris: "Dee ee enn." De anderen volgen ademloos, iedereen weet dat alleen Kris dit kan lezen. Er volgt een luid applaus en Kris krijgt de status van boomspecialist.

Even verder ontdekt Frederik een aanwijzing met het logo van de jeugdherberg. Hij kan ons dus rustig terug naar huis gidsen. De groep haalt opgelucht adem, want hoe geraak je in hemelsnaam uit zo'n wildernis? Als ik opmerk dat ze me nu eigenlijk niet meer nodig hebben, valt er een moment van stilte. Maar vervolgens wordt eenparig beslist dat ik toch nog mee mag.

Bij een grote Amerikaanse vogelkers vertel ik over de geuren in het bos. Er zijn dingen die lekker rieken en dingen die stinken. Deze vogelkers bijvoorbeeld stinkt. Ik probeer dit aan te tonen en ontschors een takje. Er wordt geroken en gesnoven en ik krijg alleen maar boze blikken. De boomspecialist neemt het woord: "Dit stinkt niet! Het ruikt naar... naar...". Kris denkt diep na, terwijl de anderen gespannen toekijken. Enkele minuten later komt het verlossend antwoord: "Naar Amaretto". Iedereen schiet opnieuw in actie, krabt en ruikt, met een enthousiast geklap als gevolg. Kris heeft gelijk, dat is het! Eén begeleidster blijft evenwel sceptisch: "Ik ben nog niet helemaal overtuigd, Kris. Je zal er mij eens een moeten trakteren." Kris kijkt even verwonderd op, krabt achter zijn oor en zegt: "OK, deal. Ik trakteer!"

Als er één wandeling mij altijd zal bijblijven, is het deze wel. Ik heb meer geleerd van deze mensen dan zij van mij. En wanneer ik nu de Amerikaanse vogelkers voorstel, vertel ik dat hij lekker ruikt... naar Amaretto!

Mien Verdingh

Geen recht om krom te zijn

Het was einde van de jaren vijftig toen ik op een zomerochtend op een brug van de Demer stond. Ik was nog een knaap maar zag met boosheid en droefheid in het hart, hoe kranen en bulldozers de beemd introkken. Ze gingen de Demer met man en macht rechtekken en dat ontroerend mooie landschap voor altijd kapot maken. Het was een echte beproeving voor wie zich van die schoonheid bewust was. Lang voor er sprake was van ecologie en duurzaamheid, begreep ik dat dit nooit meer goed kon komen. Begrijpen? Misschien was het eerder intuïtief weten, meer een kwestie van voelen dan van denken.

De dwazen hebben hun werk alleszins grondig gedaan. Ik zie nog hoe de meanders werden afgesneden, de gaten gevuld en de nieuwe bedding van de Demer uitgehaald. Ik ruik nog het pek waarmee de stenen van de gekalibreerde oevers werden bestreken en ik zie de boeren rond de afgedamde krommingen staan. Met wisselend succes poogden ze de laatste radeloze en angstige voorns en karpers, die plotseling in een veel te eng bassin waren terechtgekomen en nergens beschutting vonden, op hun hooigaffels te spiet-sen. Ik haatte hen. Wist ik veel dat zij niet verantwoordelijk waren voor wat daar aan het gebeuren was.

Ik kon voelen en denken wat ik wilde. Het kwaad geschiedde en bij gebrek aan weerstand gebeurde dit in een hels tempo. Het kostte maar enkele weken om te vernietigen wat de natuur in jaren had uitgegraven. Later zou zich een analoog scenario afspelen toen de magnifieke hoogstam-boomgaarden in Haspengouw met forse premies van Europa en louter uit economische overwegingen werden opgeruimd. De sterke fruitreuzen met hun prachtige kruinen en lekkere vruchten moesten weg voor monotone aanplantingen van laagstam. Prutsen met een zwak onderlijf maar makkelijk te onderhouden, te plukken en te sproeien. De fruittelers werden spuitplichtig gemaakt zodat de pesticiden van de rekken vlogen tot profijt van de grote landbouworganisaties en de gifproducenten. Het milieu en de consument betaalden de rekening voor de 'vooruitgang'.

Het geurige landschap rond de Demer is me altijd zeer lief geweest. Eens over de spoorlijn achter ons huis trok ik via smalle zwerfroutes door de zompige weilanden. Mijn dwaaltochten doorheen de prachtige vallei waren in alle seizoenen boeiend en troostend. Maar ze waren me het liefst in de zomer wanneer de lucht Provençaals blauw straalde en de zon weldadig alle vezels van mijn lijf verwarmde. Iedere stap over het tapijt van bloemen ging gepaard met het wellustig zuigen van de bodem aan klomp of laars.

Kievieten en watersnippen, eenden, sprinkhanen, kikkers en kleinwild zag je in overvloed. Kwikstaarten waren opvallend present. De lucht hing vol zwaluwen die rond de koeien vol vliegen scheerden. Het water van de Demer was onbedorven en helder. Als de warmte ons kietelde, was de rivier een gratis zwembad en de kloksten onder ons waagden zich met de hondjesslag in de diepste plekken. Vissend volgden we de boorden om met pier of made aan de haak, baarzen te verschalken die altijd te vinden waren tussen de welige bodembegroeiing. In de ondiepe plekken

zag je zonnende snoeken. Beekprikken zogen zich vast aan de stenen. Menige paling werd door handige jongens gestroopt. Zij wisten de vis in zijn schuilplaats langs de oever te grijpen. En in herfst en winter vormden de beemden een prachtige waterbuffer tegen overstromingen. Grote plassen zorgden ervoor dat ze stroomafwaarts droge voeten hielden. Als het vroor hadden we een ijsvlakte, honderden keren uitgestrekter dan de schaatsbaan Schaverdijn in Hasselt. Toegangsgeld hoefde je niet te betalen. Schaatsen was gratis.

Toen de barbaren hun werk hadden gedaan, heb ik talloze malen onrustig de rechte oevers gevolgd. Zienderogen zag je de verarming toemen, bloemen en vogels verdwijnen, het water vuiler worden. Tegelijkertijd rukte de bebouwing op. Eerst was er een soort camping, annex zwembad dat vooral Hollanders trok. Dan kwam er een voetbalveld, dan een sporthal, nog één en nog één. Dat alles op nauwelijks enkele honderden meters van elkaar. Vervolgens was het de beurt aan een KMO-zone, een containerpark, een provinciale school en last but not least een fietspad. 400 hectaren beemdlandschap zijn op het gewestplan nog altijd ingekleurd ten behoeve van het LUC. Dat is min of meer een tiende van de oppervlakte van mijn gemeente.

Als troostprijs kreeg het laatste valleigroen de status van natuureservaat. Daar wordt met veel

inzet en goede wil aan beheer gedaan. Het resultaat kan in mijn ogen - die dit gebied ooit in al zijn glorie hebben gezien - nooit bevredigend zijn.

Wat gebeurde, is onomkeerbaar. Het rad van de oude watermolen staat voor goed stil. Toen de Demer is rechtgetrokken, pakte men de molen naar zijn gratis energie af. "Je moet het maar verzinnenn," zei de man. Zijn protest werd weggehoond. Het zit hem nog hoog. Laatstleden ontmoette ik hem op het betonnen fietspad langs de Demer, grijzer geworden, ouder ook maar nog fit, zijn hondje aan de lijn. "Klootzakken waren het," zei hij, een beetje wezenloos starend. Ik zal hem niet tegenspreken. Sinds de dag dat de Demer werd aangepakt, is onrustwekkend veel natuur ingeleverd. In mijn, maar ook in jullie dorpen. Het gaat brutaal of sluipend verder. Vlaanderen wordt ooit - of je het gelooft of niet - een grote stad aan de Noordzee met hier of daar een groene klad die als park zal moeten dienen. Iedereen zal aanspraak maken op dat beetje ruimte: joggers, fietsers, jeugdbewegingen, wandelaars, jagers, vogelaars, paintballers, hondenliefhebbers, crossers, ruiters en een leger overspannen technuten.

Wie echt rust zoekt, zal op het vliegtuig of de TGV moeten stappen, richting ergens ver weg in Europa.

Herman Sourbron

GEBRUIKTE BATTERIJEN KOMEN NOG TE VEEL IN HET LEEFMILIEU TERECHT

Batterijen respecteren, de natuur deponeren

Tekst: Esmeralda Borgo

Om aan de ecotaks te ontsnappen, moeten fabrikanten en importeurs van batterijen een minimum aan batterijen inzamelen en recycleren. Ze hebben een eigen, onwettig berekeningssysteem uitgewerkt om de overheid te informeren van het aantal opgehaalde batterijen. Toch wordt zelfs via deze omweg de limiet ruim overschreden. Volgens de wet betekent dit een ferme boete voor de industrie. Het ministerie van Financiën staat erbij, en kijkt ernaar.

"Batterijen deponeren, de natuur respecteren," staat te lezen op de groen-gele zakjes, doosjes en ophaalpunten van BEBAT. BEBAT was het antwoord van de industrie op de dreiging van een mogelijke ecotaks of in bepaalde gevallen zelfs van een strikte normering van de samenstelling van batterijen. Met haar campagne zondigt BEBAT tegen het principe van de afvalpreventie.

In de wet van 1993 ter vervollediging van de federale staatsstructuur was er een ecotaks voor batterijen voorzien. Die zou normaliter 20 BEF bedragen. Batterijen konden vrijgesteld worden van ecotaksen indien ze onderworpen zouden zijn aan statiegeld van tenminste 10 BEF. Later besloot de overheid dat het opzetten van een ophaal- en recyclagesysteem ook al volstond voor een vrijstelling. Vanaf 1996 zou 40 % van de batterijen opgehaald moeten worden om de vrijstelling te bekomen. Dit percentage zou stijgen tot 75 % in 2000. Hiervoor richtte de industrie - 85% van de Belgische fabrikanten en invoerders van batterijen - in augustus '95 BEBAT op. Deze vzw moest alle types gebruikte accu's en batterijen verzamelen. Intussen zijn er een 20.000 tal inza-

melpunten waar consumenten hun gebruikte batterijen kunnen deponeren. Deze betalen hiervoor bij aankoop 5 BEF.

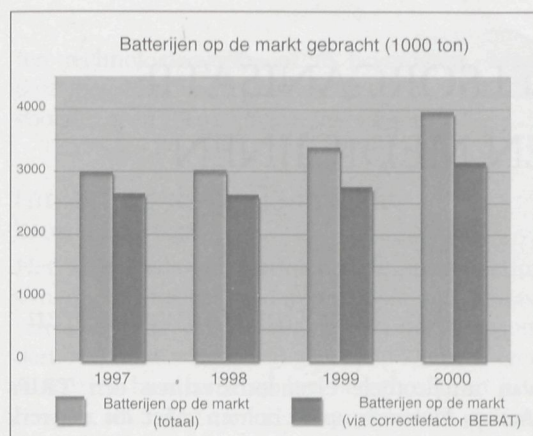
Een overvloed aan soorten

Gemiddeld zou een gezin ongeveer 15 batterijen per jaar kopen. Ze zijn er in diverse vormen en groottes. Er zijn wegwerp- (primaire) en herlaadbare (secundaire of accumulator-) batterijen. De wegwerpbatterijen worden het meest gebruikt; het zijn meestal alkaline- of zinkkoolstofbatterijen, maar er bestaan ook zilveroxide- en zinkluchtknoopcellen. Dit zijn platte batterijen die bijvoorbeeld in een horloge worden gebruikt. Wat de herlaadbare batterijen betreft, is voornamelijk de nikkelcadmium (NiCd) batterij gekend, hoewel er een minder schadelijk alternatief bestaat, m.n. de nikkelmetaalhydride (NiMH) batterij, die overigens ook langer meegaat en nu ook ruim voorkomt in de winkels! De energie die batterijen leveren, ontstaat door middel van interne chemische reacties. De batterij bestaat uit een plus- en een minpool die van elkaar gescheiden zijn. De negatieve pool wordt via het apparaat waarin de batterij wordt gelegd in contact gebracht met de positieve pool waardoor er elektriciteit wordt geleverd. Zowel wegwerp- als heroplaadbare batterijen kunnen gevaarlijke stoffen en zware metalen (koper, nikkel, cadmium, zink,...) bevatten. Ze zitten ook vaak in een omhulsel van PVC en in bepaalde gevallen wordt PVC als verpakkingsmateriaal gebruikt. Batterijen zijn relatief duur en een verspilling van grondstoffen en energie.

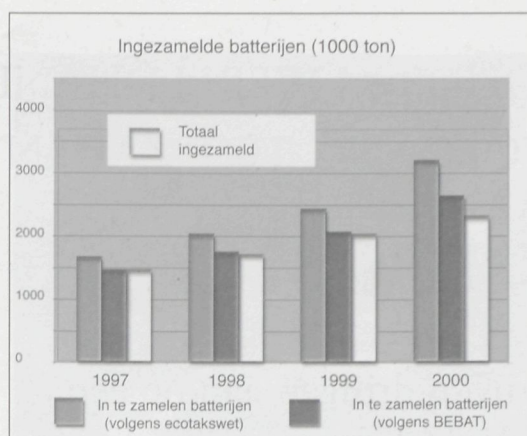
De mate waarin de doelstellingen zijn behaald, blijkt uit Figuur 1 & 2. Het is opmerkelijk dat BEBAT een correctiefactor toepast op de totale hoeveelheid op de markt gebrachte batterijen. De toename van het gebruik van herlaadbare batterijen heeft immers een invloed op de mogelijkheid om de vooropgestelde inzamelpercentages te behalen. Dergelijke batterijen hebben een langere levensduur en worden dus niet binnen het jaar afgedankt. Sommige herlaadbare batterijen zijn ingebouwd in apparaten die bij defect of bij buitengebruikstelling in het buitenland terecht komen, waardoor BEBAT ze niet kan inzamelen. Volgens BEBAT moet niet vertrokken worden van het gewicht op de markt gebrachte batterijen, maar wel het gewicht van de batterijen die in de loop van het referentiejaar 'mogelijk terugwinbaar' zijn. Alhoewel er begrip is voor de probleemstelling, heeft de MiNa-Raad destijds wel bedenkingen geopperd bij de berekeningswijze van BEBAT. Die is veel te ingewikkeld en steunt op een aantal zeer onzekere parameters. Het was beter geweest om de cijfers afzonderlijk in te zamelen voor wegwerpbatterijen enerzijds en herlaadbare batterijen anderzijds. De door BEBAT toegepaste berekeningswijze is niet eens opgenomen in de regelgeving. De cijfers die deze

Vermijd NiCd-batterijen !

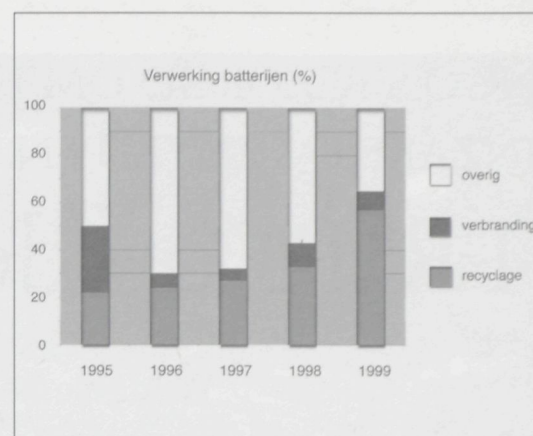
Indien je kiest voor herlaadbare batterijen, vermijd dan de milieuschadelijke en inefficiënte NiCd-batterijen. Ongeveer 2/3 van de totale wereldconsumptie van het zware metaal cadmium (ongeveer 16.000 tot 18.000 ton gedurende de laatste 30 jaar) wordt gebruikt voor de productie van dit type batterijen! Ongeveer 3/4 daarvan wordt gebruikt voor batterijen voor huishoudelijke toepassingen, terwijl 1/4 gebruikt wordt voor de productie van grote industriële cellen. Niet alleen zijn de NiCd-batterijen zeer schadelijk voor het milieu, ze hebben er tevens voor gezorgd dat de herlaadbare batterij niet zo'n goed imago heeft. NiCd batterijen zijn snel leeg en bovendien hebben ze een "slecht geheugen" waardoor ze als het ware hun maximumcapaciteit vergeten indien ze worden bijgeladen op het moment dat ze nog halfvol zijn. Dergelijke batterijen moet men dus eerst helemaal ontladen alvorens ze opnieuw te laden. Dit zijn enkel mankementen van de NiCd-batterij, niet van de volwaardige nieuwe generatie nikkelmetaalhydrideaccu's, die afrekenen met de meeste tekortkomingen van hun voorgangers en waarbij het schadelijke cadmium vervangen werd door waterstof (hydride). Herlaadbare Nikkelmetaalhydridebatterijen kan je herkennen aan volgende vermeldingen op verpakking of batterij: Nickel Metal Hydride, Ni-Metalhydride, Nickel-Hydride, NiMH, 0% Cadmium of 0% Cd.

Figuur 1. Aantal ton verkochte batterijen, vergeleken met het aantal dat BEBAT berekent via een correctiefactor.

Figuur 2. Het percentage ingezamelde batterijen voldoet niet aan de eisen gesteld door de ecotaks wet. Zelfs na het toepassen van de correctiefactor haalt BEBAT de doelstellingen niet.

Figuur 3. Percentage recyclage en verbranding van de grondstoffen uit opgehaalde batterijen.

organisatie jaarlijks opstuurt naar het ministerie van Financiën zijn dus niet conform de wet. Indien het ministerie vaststelt dat de opgelegde verzamelpercentages niet gehaald worden, moet een boete betaald worden. Daar is tot nu toe niets van in huis gekomen. Op de aangepaste berekeningswijze is al helemaal geen commentaar te horen.

Ecotaks effectiever

De oorspronkelijke wettekst over de ecotaks had een ontradend effect kunnen hebben op het gebruik van batterijen. Hij voorzag namelijk in een grote inzamelgraad tot 95 à 100 %. Dankzij het statiegeldsysteem zouden de consumenten immers aangemoedigd worden om hun oude batterijen effectief terug te brengen. Nu zijn de opgelegde percentages lager. Mits toepassing van de correctiefactor, behaalde BEBAT de percentages enkel in '96 en '97. Vanaf '98 hielp zelfs de correctie niet langer om aan de eisen te voldoen. Met het akkoord op de ecotaksen van 22 december 2000 werd het te behalen ophalingspercentage om van de vrijstelling te kunnen genieten, teruggebracht van 75 % naar 60 %. Dit percentage zou, na overleg met BEBAT, stijgen tot 65 % in 2004. Hier is trouwens iets vreemd aan de hand. De versoepeling zou noodzakelijk zijn om rekening te kunnen houden met de ontwikkeling van het gebruik van herlaadbare batterijen! En dat terwijl BEBAT die evolutie al in rekening brengt met haar correctiefactor.

Aan de hand van een overeenkomst van 1997 tussen de drie gewesten en BEBAT zijn de methodes van de verwerking van batterijen vastgelegd. De recyclage en opwerking van de batterijen gebeuren door Indaver (knoopcellen), SNAM (Frankrijk, nikkel-cadmiumbatterijen), Campine (loodbatterijen), Revatech en Erachem (overige). Uit Figuur 2 blijkt dat het aandeel gerecycleerde materialen stelselmatig is toegenomen. Een deel van datgene wat niet kan gerecycleerd worden, bv. de plastics, wordt thermisch gevaloriseerd, een aardig klinkende term voor verbranding.

Productnormen voor batterijen

Met de Europese Richtlijn 98/101/EG werden vanaf 1999 kwikhoudende batterijen definitief verboden. De producenten waren overigens al overeengekomen om dergelijke batterijen vanaf 1998 niet meer op de markt te brengen en vanaf 1999 niet meer te distribueren. Daarnaast wou Europa ook de NiCd batterijen bannen tegen 2008, nadat uit een Zweedse studie was gebleken dat substitutie door NiMH en Li-ion batterijen haalbaar was. Ook in België waren initiatieven opgestart om, nog voordat een Europese richtlijn in voege zou treden, zelf al NiCd te verbieden

tegen 2008. Beide voorstellen zijn nu opgedoekt onder druk van de cadmiumproducenten, die argumenteerden dat er onvoldoende wetenschappelijke bewijzen zouden zijn dat cadmiumhoudende batterijen gevaren opleveren voor de gezondheid van mensen of dieren of voor het behoud van planten en gewassen. Ze baseerden zich hierbij op het feit dat de uitvoerige risico-analyse voor cadmium nog niet afgerond was. Een risico-analyse is een uitvoerig onderzoek naar de schadelijke eigenschappen van stoffen, inclusief het risico op verspreiding. Het is alge-

meen bekend dat dergelijk onderzoek duur is, zeer veel werk vergt en een efficiënte beleidsvoering voor gevaarlijke stoffen in de weg staat. De schadelijke effecten van cadmium – schade aan lever, nieren en hersenen – zijn trouwens al lang gekend. Nochtans stellen de producenten als enig alternatief de selectieve inzameling op Europese schaal voor. Ze beloofden 75 % van NiCd batterijen in te zamelen tegen 2004. Een belangrijk percentage zal dan nog steeds bij het gewone huisafval terecht komen, dat gestort of verbrand wordt.

Tien tips om "de natuur te respecteren"...

- Vermijd de aankoop van toestellen die op batterijen werken. Ga steeds na of er een alternatief bestaat dat op netstroom werkt, vooraleer je een product koopt dat op batterijen werkt. Dit is zowel voordelig voor het milieu als voor de portemonnee. Netstroom is immers, afhankelijk van het type batterij, honderd- tot duizendmaal goedkoper.
- Voorwerpen die gebruik maken van zonne-energie of mechanische energie zijn geschikte en nog milieuvriendelijkere alternatieven: bijvoorbeeld rekenmachientjes, mechanische wekker,...
- Indien je een snoerloos apparaat koopt, kies er dan één dat ook via een adapter op het elektriciteitsnet kan worden aangesloten.
- Oplaadbare batterijen verdienen vanuit milieuoogpunt de voorkeur ten opzichte van wegwerp: doordat ze meerdere keren hergebruikt worden, worden minder grondstoffen verbruikt en wordt minder afval gecreëerd. Twee herlaadbare batterijen kunnen een kleine emmer wegwerpbatterijen vervangen. Op termijn komen ze ook goedkoper uit: een wegwerpbatterij is in gebruik gemiddeld zo'n 100 keer duurder dan een herlaadbare alkaline-batterij. Een herlaadbare batterij kan je immers tot zo'n 1000 keer herladen. Kies wel voor nikkelhydridebatterijen: beter voor het milieu, handiger in het gebruik en ze gaan langer mee.
- Heb je toch NiCd heroplaadbare batterijen in huis? Zorg dan dat ze volledig leeg zijn, vooraleer je ze opnieuw oplaadt. Let er ook op dat je de batterij niet te lang of te kort oplaadt. Indien je hem te kort oplaadt, verliest hij capaciteit; bij te lang opladen, kan z'n levensduur ingekort worden.
- Oplaadbare batterijen kunnen goed gebruikt worden in apparaten die veel stroom verbruiken, bijvoorbeeld walkmans, telegeleid speelgoed, radio, cassette recorder en mobiele telefoons. Ze zijn minder geschikt voor apparaten die heel weinig stroom verbruiken, zoals klokken en afstandsbedieningen.
- Probeer niet om wegwerpbatterijen opnieuw op te laden in opladers voor secundaire batterijen: er is kans op explosie of brandrisico. De speciale laders voor het heropladen van de alkaline batterijen zijn duur en allesbehalve efficiënt.
- Indien je wegwerpbatterijen (alkalinestaafbatterijen) niet meer functioneren voor bijvoorbeeld de walkman of een flits, kan je ze eventueel nog een tweede leven gunnen in een toestel die weinig energie verbruikt, zoals een uurwerk.
- Koel en droog bewaren van batterijen verlengt de levensduur.
- Afgedankte batterijen kun je afleveren bij de BEBAT-inzamelpunten (scholen, ziekenhuizen, winkels, containersparken, handelszaken,...). Voor deze dienst heb je tenslotte betaald bij de aankoop van je batterij! Werp batterijen nooit in de vuilnisbak.

NGO'S BEZORGD OM HOUDING WERELDHANDELSORGANISATIE INZAKE PATENTEN EN TOEGANG TOT ZADEN EN MEDICIJNEN

TRIPs op de rooster

Westerse bedrijven dringen aan op een strengere wereldwijde regulering van patenten. De ontwikkelingslanden dreigen daar de dupe van te worden.

Tekst: Saar Van Hauwermeiren

Het TRIPs-akkoord (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), is één van de akkoorden van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Het geeft bedrijven de kans om de omvang, de waarborg en de geografische dekking van octrooien aanzienlijk uit te breiden. Via het TRIPs-akkoord krijgen ondernemingen een monopolie van 20 jaar op gepatenteerde kennis. Dat gaat heel ver: het akkoord omvat alle producten en hun toepassingen in alle gebieden van de technologie en de biotechnologie. In juni ondertekenden een aantal ngo's een platformtekst waarin ze pleiten voor een herziening van het TRIPs-akkoord. Ze vinden dat de WTO veel te weinig oog heeft voor sociale aspecten en de noden van de ontwikkelingslanden. Die moeten het recht kunnen behouden om de voor hen essentiële geneesmiddelen te maken, verkopen of in te voeren. Deze zogenaamde generische geneesmiddelen kosten slechts een fractie van de prijs van de gepatenteerde geneesmiddelen. Verder vinden de ngo's dat het TRIPs-akkoord het patenteren van dieren, planten, hun onderdelen en micro-organismen moet verbieden. De WTO-leden moeten ook duidelijk maken dat het TRIPs-akkoord in overeenstemming moet zijn met het Verdrag inzake Biologische Diversiteit.

Aanloop naar de WTO-conferentie in Qatar

Op een ngo-seminarie dat op 21 maart in Brussel plaatsvond beslisten organisaties actief op vlak

van intellectuele eigendomsrechten een TRIPs Action Network op te richten. Met dit netwerk willen de organisaties de activiteiten rond TRIPs coördineren en informatie uitwisselen. Daarnaast wil het TRIPs Action Network op regelmatige tijdstippen internationale actiedagen organiseren. Het netwerk gaat die dagen koppelen aan de vergaderingen van de TRIPs-Council, het officiële WTO orgaan dat zich met TRIPs bezighoudt.

De TRIPs-Council bespreekt de evoluties in de naleving van het TRIPs-akkoord van de Wereldhandelsorganisatie. Van 18 tot 22 juni, naar aanleiding van de vergadering van de TRIPs-Council te Genève, vond ook de eerste internationale TRIPs-actiedag plaats. Het werd een dag waarop de verschillende ngo's brainstormden over de inhoud van de volgende WTO-conferentie. Die gaat van 9 tot 13 november plaatsvinden in Qatar. Op basis van het platform dat in 1998 door meer dan 1000 organisaties werd ondertekend rond de Europese Biotechnologierichtlijn, het advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling dat begin dit jaar werd goedgekeurd over TRIPs en biodiversiteit, en de platformtekst rond het Belgisch Voorzitterschap die eind vorig jaar werd uitgewerkt, nam Oxfam-Wereldwinkels het initiatief om een platformtekst uit te werken. De tekst werd ondertekend door 17 organisaties, waaronder Bond Beter Leefmilieu, en werd op 20 juni verstuurd naar de Belgische regering.

Oude technologie

De ngo's in het platform zijn van oordeel dat het TRIPs-akkoord ronduit onrechtvaardig is. Zo kunnen westerse regeringen niet eens meer kiezen om een beleid te voeren dat ontwikkelingslanden toegang verleent tot een aantal levensnoodzakelijke medicijnen of technologieën. Het accent van het hele akkoord ligt op de promotie van innovatie en onderzoek. Het sociale aspect is ver zoek.

Multinationals vrezen dat het kopiëren van hun gepatenteerde producten de winsten zal kelderen. Als iedereen zomaar vrij de resultaten van hun research gaat kopiëren en verkopen, is onderzoek niet langer rendabel, zo stellen ze. Maar de belemmering op de overdracht van industriële technologie naar de ontwikkelingslanden veroorzaakt een groot probleem. Na 20 jaar, wanneer de patenten vervallen, zijn de meeste technologieën reeds verouderd. Het Zuiden – bij gebrek aan geld om de gepatenteerde technologieën of producten te betalen – kan dus pas beginnen met het kopiëren en het aanpassen van technologieën als die al lang vervangen zijn door nieuwe, vaak betere, alternatieven. Waarom is dat nefast voor de ontwikkeling van eigen technologie? Ontwikkelingslanden kunnen namelijk een belangrijke fase in het proces van onderzoek en innovatie niet doormaken: kopiëren en nabootsen van bestaande technieken wordt hen ontzegd.

Een bepaling van het TRIPs-akkoord stelt wel dat de industrielanden hun bedrijven moeten aanzet-

Het TRIPs-akkoord vormt een bedreiging voor de voedselveiligheid in de ontwikkelingslanden.

ten technologieoverdracht te bevorderen. Maar deze bepaling is niet bindend en het akkoord voorziet geen toepassingmechanismen.

Impact op de landbouw en biodiversiteit

Het TRIPs-akkoord bevordert de monopolisering van de genetische rijkdommen van plantenrassen. Dit vormt een bedreiging voor het levensonderhoud en de voedselveiligheid van kleine boeren aangezien hun recht op het hergebruik, en hun toegang tot zaden en andere aanverwante producten beperkt worden.

Het TRIPs-akkoord bevat inzake het toekennen van intellectuele eigendomsrechten niet dezelfde voorwaarden als het Verdrag rond Biologische Diversiteit. Dit pleit onder andere voor het bekomen van een "voorafgaande geïnformeerde toestemming" en een eerlijke verdeling van de winsten voortkomende uit de exploitatie van natuurlijke rijkdommen. Deze voorwaarden zouden ook in het TRIPs-akkoord moeten opgenomen worden zodat beide verdragen een eensluidende tekst bevatten.

Het TRIPs-akkoord en de openbare gezondheid

Zelfs zonder toepassing van het TRIPs-akkoord, zijn de kosten van veel geneesmiddelen te hoog voor de bevolking van de ontwikkelingslanden. Maar indien het akkoord volledig in voege komt, dan gaat de volksgezondheid in armere landen nog verder teruglopen. Vooral het gebruik van goedkope generische geneesmiddelen gaat door de WTO-regels beteugeld worden.

De farmaceutische industrie beweert dat een strikte toepassing van de WTO-reglementering de nieuwe research zal bevorderen. Nochtans lijkt dat weinig waarschijnlijk. Ten eerste dragen openbare fondsen ook bij tot de financiering van het farmaceutische onderzoek, en die zullen niet door het TRIPs-akkoord beïnvloed worden. Bovendien vertegenwoordigt de verkoop van beschermde pro-

Meer dan een miljard mensen op aarde heeft geen geld genoeg om voldoende voedsel te kopen, laat staan dure medicijnen

ducten in de ontwikkelingslanden slechts een heel klein deel van de omzet van de farmaceutische sector. Een vermindering van de levensduur van de octrooien in de ontwikkelingslanden heeft geen effect op het budget dat aan onderzoek besteed wordt. Voorts is het onderzoek voornamelijk gericht op de ontwikkeling van medicijnen voor de commercieel meest interessante markten, met name deze in de industrielanden. Slechts 1% van het onderzoek naar nieuwe geneesmiddelen is bestemd voor de behandeling van typische derde wereld ziektes.

Wat doet België?

Naar aanleiding van de platformtekst liet Minister Aelvoet van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu weten dat ze instemt met de analyse van de ngo's. Binnen de Belgische regering werkt ze op twee niveaus om vooruitgang te boeken rond dit thema. Enerzijds binnen de TRIPs-raad van de WTO en anderzijds binnen de

Intellectuele eigendomsrechten: een gezamenlijk ngo-standpunt

- De WTO-lidstaten moeten overgaan tot een substantiële herziening van het TRIPs-akkoord met het oog op het versterken van de soevereiniteit van landen om te voorzien in hun sociale en ontwikkelingsdoelstellingen. Die moeten voorrang krijgen op de bescherming van de intellectuele eigendomsrechten.

- De WTO-lidstaten moeten een moratorium instellen op alle geschillen aangaande de toepassing van het TRIPs-akkoord tot het afsluiten van de substantiële herziening. Daarnaast moeten langere overgangstermijnen voorzien worden voor de omzetting van het TRIPs-akkoord in de ontwikkelingslanden.

- De WTO-regels moeten gewijzigd worden opdat ontwikkelingslanden het recht behouden om de voor hen essentiële generische geneesmiddelen te maken, verkopen of in te voeren. De bestaande gezondheidsstandaarden moeten versterkt worden om de lidstaten een grotere keuze te geven in het bepalen van de duur en omvang van

farmaceutische octrooien. Ook moeten de ontwikkelingslanden de mogelijkheid krijgen het patenteren van geneesmiddelen uit te sluiten. Verder moeten nieuwe publieke financiële stimuli gecreëerd worden voor onderzoek en ontwikkeling naar geneesmiddelen op maat van de ontwikkelingslanden.

- De passage over het patenteren van plantenvariëteiten moet geschrapt worden. In de plaats daarvan moeten landen de vrijheid hebben een eigen systeem van bescherming van intellectuele eigendomsrechten in te vullen.

- Het TRIPs-akkoord moet het octrooieren van dieren, planten, hun onderdelen en micro-organismen verbieden.

- De WTO-leden moeten duidelijk maken dat het TRIPs-akkoord in overeenstemming moet zijn met het Verdrag inzake Biologische Diversiteit. Bio-piraterij, het roven van lokale planten en dierenvariëteiten, moet ten alle prijze vermeden worden.

© WWF

De evolutie heeft het leven op aarde unieke eigenschappen meegeven – zoals bij kamelen. Biotech bedrijven mogen daar geen patent op kunnen nemen, vinden ngo's.

Biodiversiteitsconventie. Europa gaat trouwens op de volgende ministeriële conferentie van de WTO de nodige bepalingen bepleiten die ertoe moeten leiden dat ontwikkelingslanden veel beter toegang krijgen tot noodzakelijke geneesmiddelen.

De Europese Unie wil trouwens nieuwe bepalingen afdwingen om biopiraterij te vermijden. Daartoe wilt de EU bedrijven verplichten om de oorsprong van gepatenteerd biologisch materiaal, vrij te geven. Ook wil Europa maatregelen ter bescherming van lokale traditionele kennis.

Naast het werk in het kader van de WTO hecht minister Aelvoet ook veel belang aan het versterken van de Biodiversiteitsconventie. Naar aanleiding van het Belgisch voorzitterschap van de EU zal ze werken aan een sterk Europees standpunt

Volgende organisaties ondertekenden het platform BBL – Bond Beter Leefmilieu, CSA – Collectif Stratégies Alimentaires, 11.11.11 – koepel van de Vlaamse Noord-Zuid beweging, Fair Trade Initiative Centrum, GAP-Vlaanderen, Globelink, Max Havelaar, Memisa, Mensenbroeders, Oxfam Solidariteit/Solidarité, Oxfam-Wereldwinkels, SoMBrero, 't Uilekot, Vodo – Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, Volens, Vredeseilanden, Wervel.

rond toegang tot genetisch materiaal en de verdeling van de opbrengsten. De Belgische regering heeft ook afgesproken om een herziening te vragen aan de Europese Commissie van de Biotechnologierichtlijn. Volgens Minister Aelvoet is het onaanvaardbaar dat deze richtlijn het patenteren van biologisch materiaal toelaat. ■

Meer informatie:

FRDO:

- Advies over de omzetting van de EU-biotechnologierichtlijn in Belgisch recht, 6 februari 2001

- Advies over TRIPs en biodiversiteit, 6 februari 2001

Study on the relationship between the agreement on TRIPs and biodiversity related issues – Final Report for DGI European Commission, september 2000 (info@promar-ceas.com).

Platformtekst rond intellectuele eigendomsrechten en toegang tot zaden en medicijnen - contact Oxfam Wereldwinkels: wendel/oww.be

<http://lists.essential.org/mailman/listinfo/tan-discuss>

Enig idee waar al ons afval terechtkomt?

Het afval dat we vandaag weggooien, is morgen niet verdwenen. Het komt op een of andere manier toch weer in ons milieu terecht. En er komt steeds meer. Is dat de erfenis die we onze kinderen willen nalaten? Of gaan we er vandaag nog iets aan doen?

De remedie is even simpel als efficiënt: ervoor zorgen dat we minder moeten weggooien. Vél minder.

Dat is perfect mogelijk. Met uw goede wil en met onze tips.

U vindt ze in onze brochure. Vraag ze aan, gebruik ze en gooi ze vooral niet weg.

Vraag de brochure bij

De Vlaamse Infolijn
0800-3 02 01
elke werkdag tussen 9 en 19 uur

VAM
OPENBARE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ
VOOR HET VLAAMSE GEWEST

Gooi de toekomst niet weg.

De Vlaamse Milieumaatschappij kijkt over de grenzen.

De Vlaamse Milieumaatschappij is het "argus oog van Vlaanderen". Zij meet de kwaliteit van oppervlaktewater en van lucht en rapporteert over het leefmilieu. Daarbij legt zij de vinger op de wonde en duidt ze oorzaken en gevolgen van de vervuiling aan. Tegelijk stelt ze maatregelen voor om het milieu te verbeteren.

Milieuvervuiling stopt niet bij de landsgrenzen. Daarom wordt de milieuproblematiek internationaal aangepakt. De Vlaamse Milieumaatschappij neemt u in de nieuwste verrekijker, het driemaandelijkse magazine van VMM, mee op ontdekkingstocht door het Europese en internationale milieubeleid. En onderstreept hierbij de rol die voor Vlaanderen is weggelegd, vooral nu België voorzitter is van de Europese Unie.

Ook u wilt er waarschijnlijk meer over weten. Over hoe ons milieu er echt aan toe is. Over wat eraan gedaan wordt op internationaal niveau en over wat u er thuis zelf kunt aan doen.

Bel de Vlaamse Infolijn op 0800-3 02 01. En vraag de "verrekijker internationaal milieubeleid" aan. Of beter nog, neem een abonnement. Dan ontvangt u ook alle volgende nummers. Gratis! Da's geen geld voor een beter milieu.

MILIEUBELEID OP ZICH VOLSTAAT NIET OM MILIEUSCHADE AAN TE PAKKEN

De toekomstige financiering van het Vlaamse milieubeleid

Tekst: Saar Van Hauwermeiren

Het milieubeleid kost geld. De schade aan het milieu in Vlaanderen en de kosten die zullen moeten gedaan worden om de vooropgestelde doelstellingen voor bepaalde milieuthema's te bereiken, lopen enorm hoog op. In de Vlaamse regering is er een debat aan de gang rond de financiering van het milieubeleid, en de rol die milieuheffingen daarin kunnen spelen. Om de Vlaamse regering bij te staan in het formuleren van een visie formuleerde de MiNa-Raad een advies op eigen initiatief met een aantal algemene uitgangspunten en principes. Daarin wordt sterk de klemtoon gelegd op de rol die integratie van zorg voor het milieu in andere beleidsstrategieën en in belastingen en subsidies kan spelen. De MiNa-Raad oordeelt immers dat het milieubeleid op zichzelf niet in staat is om de volledige milieuschade afdoende aan te pakken.

In haar beleidsbrief van oktober 2000 schreef de Vlaamse minister van Leefmilieu en Landbouw Vera Dua dat er een beter zicht moest komen op de financiering van het milieubeleid en de plaats van milieuheffingen daarin. Milieuheffingen zijn namelijk één van de instrumenten die ervoor kunnen zorgen dat een al te hoge milieufactuur in de toekomst vermeden wordt. Ze kunnen er door hun regulerend effect immers toe leiden dat de milieu-impact van activiteiten teruggedrongen wordt. Bovendien leveren milieuheffingen ook inkomsten op, die kunnen gebruikt worden om het milieubeleid te financieren. Ook de Vlaamse minister-president Patrick Dewael kondigde aan dat tegen de opmaak van de begroting voor 2002, de milieuheffingen onder de loep zouden worden genomen, en dat de werking van het MiNa-Fonds zou worden uitgezuiverd en hervormd.

Milieuschade

De MiNa-Raad stelt vast dat de kosten die veroorzaakt worden door schade aan het milieu heel hoog oplopen in Vlaanderen. Zo zou de schade van CO₂-equivalente uitstoot in Vlaanderen ongeveer 1,2% van het Bruto Gewestelijk Product van Vlaanderen bedragen. De schade door emissies van SO₂, NO_x, VOS en fijn stof zou ongeveer 2,5% van het BGP bedragen. De beschadiging van gebouwen en patrimonium door zure regen is maar een van de vele kosten die luchtvervuiling met zich meebrengt. Omdat deze schadekost zo enorm hoog is, pleit de MiNa-Raad ervoor om de economische ontwikkelingen meer in het licht van de lange termijn te bekijken en dus stil te staan bij de vraag "wat is er nodig om Vlaanderen ook op lange termijn leefbaar te houden?". Als de Vlaamse overheid haar prioriteiten immers niet goed overweegt en de juiste keuzes niet maakt, dan kan Vlaanderen gemakkelijk afglijden van een aantrekkelijke regio waar het investeringsklimaat op vele vlakken gunstig is, naar een industrieel kerkhof waar het slecht investeren is. De moeizame discussies rond het vinden van bedrijventerreinen, rond het creëren van infrastructuur, rond het winnen van bruikbaar water en het garanderen van hoogwaardige woonomgevingen wijzen in die richting.

Integratie

De MiNa-Raad gaat ervan uit dat het milieubeleid alleen niet in staat is om de volledige milieuschade

De milieu- en natuurraad van Vlaanderen, kortweg, de MiNa-Raad, staat in voor het vaste overleg tussen de milieu- en natuurverenigingen en de andere maatschappelijke groepen, waaronder de sociaal-economische partners. Dit overleg leidt tot adviezen en studies omtrent de verschillende aspecten van het Vlaamse natuur- en milieubeleid. In een aantal gevallen is de Vlaamse overheid ook verplicht om het advies van de Minaraad in te winnen, zoals bv. bij alle voorontwerpen van decreten, het begrotingsbeleid en de krachtlijnen van het te voeren beleid, telkens voor zover dit betrekking op het leefmilieu en het natuurbehoud.

Milieubeleid kost veel geld. Aankoop en beheer van natuurgebieden vormt daar slechts een zeer beperkt deel van.

De "ladder van het milieubudget"

Bij het opduiken van nieuwe milieuprioriteiten geldt volgens de MiNa-Raad een soort "ladder van het milieubudget", met in dalende orde van voorkeur:

1. binnen het globale overheidsbudget wordt "geschoven" teneinde de nieuwe milieuprioriteit als dringender uitdaging te laten prevaleren;
2. bij andere beleidsdepartementen wordt aangeklopt om mee te helpen aan de realisatie van bepaalde milieubeleidsdoelstellingen (cofinanciering);
3. binnen het beleidsdepartement "leefmilieu" wordt geschoven teneinde de niet meer als prioritair te beschouwen begrotingsartikelen te vervangen door nieuwe;
4. er worden nieuwe financieringstechnieken geïntroduceerd, zoals heffingen en/of PPS (zoals gebeurd bij introductie van de nieuwe heffingen begin jaren '90);
5. er wordt gewacht op een gunstige budgettaire conjunctuur om vooruitgang te boeken (via een absolute stijging in de overheidsuitgaven zouden dan ook de totale milieu-uitgaven kunnen stijgen);
6. de nieuwe prioriteit wordt genegeerd (zoals gebeurd is m.b.t. de waterzuivering tot 1990).

de afdoende aan te pakken. De Raad pleit dan ook voor integratie van milieuzorg in alle beleidsstrategieën die de overheid ontwikkelt en in alle maatregelen die ze toepast. Integratie is ook mogelijk op bestuurlijk en organisatorisch vlak. De Raad pleit er voor dat de reorganisatie van de administratie er toe zou leiden dat bij alle beleidsontwikkeling in vroege fase rekening gehouden wordt met milieu.

De Raad ziet ook heel wat mogelijkheden tot integratie van de zorg voor milieu in de economische instrumenten die de overheid inzet (belastingen en subsidies). Zo vindt de Raad dat het economisch instrumentarium dat in het kader van duurzame ontwikkeling kan worden ontwikkeld op federaal niveau, voldoende perspectieven biedt. Het gaat om de algemene herziening van de energie- en transportfiscaliteit, de doorlichting van niet-duurzame fiscale vrijstellingen, differentiatie van het BTW-stelsel in functie van de milieubelasting die producten veroorzaken, een variabilisering van prijsbeleid inzake watervoorziening en energievoorziening, en het gebruik van ecotaksen. De raad meent dat de Vlaamse overheid ook moet onderzoeken wat op Vlaams niveau de mogelijkheden zijn van haar economisch instrumentarium en haar prijszettingbeleid. Er zou creatief gezocht moeten worden naar fiscale maatregelen die a priori een regulerend effect teweegbrengen, maar tevens middelen vrijmaken voor het verminderen van andere lasten.

De MiNa-Raad beveelt volgende strategie aan. Voor de bestaande belastingen, heffingen en subsidies dient onderzocht te worden hoe deze kunnen worden gemoduleerd mede in het voordeel van een efficiënter milieu- en natuurgebruik (bv. onroerende voorheffing). Tegelijk dienen de bestaande milieubelastingen, heffingen en subsidies geëvalueerd te worden, waarna onderzocht moet worden hoe deze doeltreffender kunnen gemaakt worden (bv. het ecologiecriterium binnen de expansiesteun). Bovendien moeten nieuwe milieuheffingen en -subsidies vooraf garanties bieden inzake hun milieueffectiviteit.

Bij deze overwegingen rond de integratie van de zorg voor milieu in de economische instrumenten

De financiering van het milieubeleid is een ingewikkelde puzzel

die de overheid inzet (belastingen en subsidies) drukten De Boerenbond, het VEV en UNIZO enkele reserves uit. Ook zou er volgens hen, gelet op de reeds ruime aanwezigheid van de milieuge-relateerde heffingen en belastingen, nauwelijks nog ruimte voor bijkomende milieuheffingen zijn. De Boerenbond heeft bovendien nog bedenkingen bij het pleidooi dat de Raad houdt voor een milieubewust aankoopbeleid bij de overheid en voor het inbrengen van milieuccenten in subsidiemechanismen. Met betrekkelijk weinig inspanningen zullen al deze maatregelen er nochtans toe leiden dat de milieukost voor de Vlaamse maatschappij kan dalen.

Financiering van milieumaatregelen

Wat de financiering van milieumaatregelen zelf aangaat, ziet de MiNa-Raad volgende structuur in het debat. Eerst en vooral dient uitgemaakt te worden welke taken en investeringen er zullen moeten gebeuren en wat de prioriteiten zijn. Vervolgens moet beslist worden welke taken zullen gedragen worden door de overheid, door bedrijven en/of door anderen. Tenslotte dient onderzocht te worden hoe de overheidstaken zullen worden gefinancierd, en hoe kan verzekerd worden dat de taken van de anderen ook zullen worden uitgevoerd.

Op dit moment geven het Vlaams Gewest, provincies en gemeenten samen ongeveer 60 miljard Bef uit per jaar aan milieubeleid. De jaarlijkse milieu-uitgaven van het bedrijfsleven worden geraamd op 30 à 40 miljard Bef. Al bij al lopen de milieu-uitgaven in Vlaanderen van overheid en privé samen ongeveer op tot 100 miljard Bef per jaar, of zo'n 20.000 Bef per inwoner per jaar. Eigenlijk niet eens zoveel, gegeven de honderden miljarden die nodig zijn voor sanering, aanleg van infrastructuur en voor het terugdringen van milieuvervuiling.

Zo moeten bijvoorbeeld de reductiekosten die zouden gepaard gaan met het saneren van historische bodemverontreiniging, geschat worden op 280 miljard Bef. Verder wordt de nog noodzakelijke aanleg van de bovengemeentelijke infrastructuur van collectoren en waterzuiveringsstations geschat op 85 miljard Bef. De aanleg van gemeentelijke rioleringen op en de sanering van rivierbodems van onbevaarbare waterlopen zal ongeveer

135 miljard Bef gaan kosten. Het prijskaartje van de sanering van de bodems van bevaarbare waterlopen zal hier waarschijnlijk een veelvoud van bedragen. Bovendien zullen het nastreven van de doelstellingen van het Kyoto-protocol inzake terugdringing van broeikasgassen en het nakomen van de bepalingen van de ontwerp-Europese Richtlijn Nationale Emissieplafonds inzake terugdringing van SO₂, NO_x, VOS en NH₃-emissies, ook tientallen miljarden investeringen vergen.

De ladder van het milieubudget

Wat de milieuheffingen betreft hanteert de MiNa-Raad als maatstaf de regulerende functie ervan. De opbrengsten uit regulerende heffingen worden volgens de Raad best gebruikt voor: (1) de financiering van overheidsuitgaven die een tijdelijk karakter hebben (bv. de sanering van de niet-toewijsbare historische milieupassiva); (2) de financiering van uitgaven ter herstel en compensatie van opgelopen schade door milieuverontreiniging (bv. patrimoniumverlies voor schade aan gebouwen); (3) de financiering van uitgaven waarmee de betalende van de heffing worden gestimuleerd remediërende maatregelen te nemen ("terugploegen" van de ontvangen gelden).

De Raad is methodologisch steeds uitgegaan van het regulerend karakter van heffingen. Haar voorkeur gaat uit naar milieuheffingen die zodanig zijn uitgewerkt dat ze een maximaal haalbare gedragswijziging tot gevolg hebben, in de richting van de vooropgezette milieudoelstellingen. Vandaar de bij wijlen zeer kritische kanttekeningen van de Raad bij milieuheffingen die feitelijk in hoofdzaak een financierend opzet hadden, zoals bv. de grondwaterheffing, de afvalheffing en de oppervlaktewaterheffing.

Meer info:

MiNa-Raad: Advies van 7 juni 2001 over de toekomstige financiering van het Vlaamse milieubeleid en de rol van milieuheffingen hiern. Persbericht MiNa-Raad, 19 juni: MiNa-Raad over de integratie en de financiering van het milieubeleid <http://www.minaraad.be>

MEER DAN 82 HABITATRICHTLIJNGEBIEDEN BEDREIGD DOOR GROOTSTE INFRASTRUCTUURWERKEN UIT SPAANSE GESCHIEDENIS

Spanje heeft een Grote Dorst

Tekst: Joris Gansemans

Spanje wil met gigantische infrastructuurwerken de droogte te lijf gaan. Maar dat zal ten koste gaan van heel wat waardevolle natuur.

Wie door Centraal en Zuid-Spanje rijdt merkt een ding duidelijk op: het is er dor en droog. Enkel in het voorjaar valt er voldoende regen om de velden groen te kleuren. Iets later op het jaar schroeit de zon de aarde dicht. En toch is er heel wat landbouw in Spanje. Om die mogelijk te maken, krijgen de droge streken gigantische hoeveelheden irrigatiewater, dat opgespaard werd in het voorjaar of aangevoerd wordt van honderden kilometers ver. Vooral in het zuiden – de streek rond Almería, Valencia en Murcia – hebben de boeren te kampen met een steeds groter wordend tekort aan water. Om paal en perk te stellen aan deze problemen, lanceerde de Spaanse regering van José Maria Aznar haar Plan Nacional Hidrológico (PNH – Nationaal Waterplan). Het PNH moet de reeds bestaande plannen op elkaar afstellen, wetten en reguleringen voorzien, en dat alles plaatsen in een nationaal perspectief. Enkel zo kunnen de waterproblemen efficiënt worden aangepakt, daar is heel Spanje het over eens. Een oplossing voor de droogte in het zuiden van het land lijkt in zicht. Toch is lang niet iedereen ervan overtuigd dat het 23 miljard _ (943 miljard BEF) kostende project wel de meest geschikte oplossing is voor de niet aflatende Spaanse dorst. Politici, bewonersgroepen en milieubeschermers kwamen massaal in opstand tegen de geplande infrastructuurwerken. Zonder enig gevolg, want eind juni geraakte het PNH door de Spaanse senaat.

Massaal protest

"En nadien zullen ze schrijven, dat we niet met meer waren dan met zijn vijven!" "Aragon zonder water, Madrid met een kater!" Onder het luid scanderen van slogans trokken in maart dit jaar 250.000 betogers door het centrum van de Spaanse hoofdstad Madrid. Begeleid door orkesten, traditionele gezangen en voetzoekers wilden ze hun ongenoegen uiten over het PNH. Vooral de bewoners van de streek waar de Ebro vloeit – een

rivier in het noorden van Spanje, waren talrijk vertegenwoordigd op de protestbetoging. Met ongeveer duizend autobussen uit Aragón kwamen ze naar Madrid, daarbij bijgestaan door heel wat Catalanen, Madrilenen, Riojanen en mensen uit alle delen van Spanje. Zij vrezen dat het PNH heel wat nefaste gevolgen zal hebben voor de streek rond de Ebro en dat de enorme infrastructuurwerken die het plan met zich mee gaat brengen heel wat schade gaat berokkenen aan waardevolle natuurgebieden. Ook in Zaragoza kwamen al heel wat mensen op straat. Meer dan 400.000 tegenstanders van het PNH lieten in november 2000 hun ongenoegen blijken nadat de minister van Landbouw Cañete op TV verklaard had dat het PNH er zeker en vast ging komen. Van het publieke protest zou de regerende partij PP (Partido Popular – de Spaanse liberalen) zich niets aantrekken. En Cañete heeft woord gehouden. De Senaat liet het PNH zonder blozen passeren, zonder zich veel zorgen te maken om het massale protest tegen het plan.

Het PNH

Het PNH, uitgewerkt door het ministerie van Leefmilieu, omvat een lijst van investeringen verspreid over heel Spanje. In totaal gaat het hier om zo'n 863 infrastructuurwerken, die vergezeld gaan van studies over de watervoorraden en economische analyses van de geplande werken. De basisgedachte achter het PNH is dat de gebieden waar een overschot is aan neerslag water zullen leveren aan gebieden die met watertekort kampen. Op die manier wil het PNH aan de vraag naar water in heel Spanje kunnen voldoen. Het PNH omvat de constructie van nieuwe dammen, betere irrigatietechnieken, waterzuivering, het voorkomen van overstromingen en ontzouting van zeewater. Het protest tegen het PNH concentreert zich vooral op het luik over de omleiding van de Ebro, een rivier in het noorden van Spanje. Volgens het plan zou er elk jaar meer dan één miljard kubieke meter water uit de Ebro omgeleid worden naar Catalonië, Valencia, Murcia en Almería. Eén miljard kubieke meter water, dat is één derde van de hoeveelheid water die jaarlijks door de Schelde naar de zee stroomt. Van dat miljard kubieke meter water zou er 190 miljoen kubieke meter water naar de stad Barcelona gaan. De rest zou verdeeld worden onder verschillende regio's in het economisch florerende zuiden van Spanje, vooral voor de irrigatie van velden en serres. Het gaat hier over een rivier van meer dan 700 kilometer lang.

Financiering

Het PNH zal enorm veel geld kosten: in totaal zo'n 23 miljard _ (943 miljard BEF). Daarvan gaat er 4 miljard _ (164 miljard BEF) naar de omleiding van de Ebro, gespreid over 8 à 10 jaar tijd. De rest van de 23 miljard Euro gaat naar de bouw van dammen en stuwwerken, waterwinning door het ontzouten van zeewater, herbebossing en verhoogde controle van de waterkwaliteit. De Spaanse regering voorziet dat een derde van het totale bedrag (7,2 miljard Euro of 315 miljard BEF) door Europa zal worden opgehoest. De rest van het bedrag is voor rekening van de Spaanse belastingbetaler.

Infrastructuurwerken bedreigen de beschermde Bruine beer

De belangrijkste oppositiepartij in Spanje, de socialistische PSOE van ex-premier Filipe Gonzalez, heeft een alternatief plan klaargestoomd. Daarin stellen zij dat voor veel minder geld de verschillende regio's toch van voldoende water voorzien kunnen worden. De PSOE doet een voorstel voor de hervorming van de publieke instellingen, de integratie van het PNH met het Nationaal Bosplan, het Nationaal infrastructuurplan en het Nationaal Klimaatsplan. Het plan van de PSOE hecht eveneens groot belang aan maatregelen ter besparing van water, modernisering van bestaande infrastructuur en het hergebruik van afvalwater.

Milieubeweging in het verweer

Tegen het PNH is de laatste tijd al heel wat verzet gerezen. Niet alleen de hoge kostprijs van het project doet vragen rijzen over het nut ervan, ook de gevolgen voor het milieu zullen niet min zijn. In een uitgebreid verslag stelt WWF-Spanje dat het PNH een enorme impact zal hebben op niet minder dan 82 habitatrichtlijngebieden. "Dat is een hallucinant hoog aantal," vindt WWF. "Vooral de grootschalige infrastructuurwerken gaan heel wat schade aanrichten: aanleg van dammen, verbreding van rivieren en natuurlijk het wegtrekken van al het water uit de delta van de Ebro. Het PNH zal het habitat van meer dan achttien bedreigde soorten aantasten, waaronder de Iberische Lynx en de Bruine beer. Dat zijn trouwens soorten die als prioritair opgelijst staan onder Habitatrichtlijn." Ook wetenschappers vrezen dat de grootschalige werken een enorme impact op het lokale ecosysteem gaan hebben. De bioloog Carlos Ibañez, gespecialiseerd in de ecologie van rivierbassins, heeft de gevolgen van de werken aan de Ebro in kaart gebracht. "Als je het grootste deel van het water van een rivier wegneemt, breng je uiteraard enorm veel schade toe aan al het leven dat met de rivier samenhangt. Omdat de snelheid van de stroming vermindert en de temperatuur van het water stijgt, gaat de waterkwaliteit sterk dalen. Dat zal de vispopulatie in de Ebro grondig wijzigen." Maar daar blijft het niet bij, stelt Ibañez. "Ook de delta waarin de Ebro uitmondt, gaat verstoord worden. Er zal meer zout afgezet worden, iets wat erg nefast is voor fauna en flora. En de visserij en de aquacultuur zal verstoord worden, omdat de productiviteit aan de kust sterk zal verminderen."

Europa en het PNH

Alhoewel Spanje rekent op een fikse bijdrage van Europa voor het PNH – zo'n 7,3 miljard Euro – is het nog maar zeer de vraag of het die ook gaat krijgen. Het plan gaat namelijk in tegen een aantal richtlijnen van de EU. "In principe," vindt het WWF, "kunnen er helemaal geen subsidies gegeven worden omdat de plannen ingaan tegen zowel de Waterrichtlijn, de Habitat- en Vogelrichtlijn als de MER-richtlijn." De Europese Waterrichtlijn stelt trouwens expliciet dat de "Commissie geen steun kan verlenen aan projecten van een van haar lidstaten indien die de achteruitgang van de kwaliteit van de dat ecosysteem met zich mee zouden brengen voor 2004." Ook de Europese commissaris voor Leefmilieu Wallström waarschuwt Spanje dat het wel eens meer geld zou kunnen verliezen dan winnen met de plannen. In een brief aan de Spaanse milieu-NGO's stelt ze dat "Europa zijn steun aan Spanje fel zal verminderen als blijkt dat het PNH ingaat tegen de Europese regelgeving." Ondertussen is de Commissie al begonnen met het onderzoek naar de verschillende klachten tegen het PNH. Die zijn ingediend door zowel milieuverenigingen als lokale politici. Zo kwam de Aragonese gewestpremier Marcelino Iglesias in eigen persoon naar Brussel

Vooral in het zuiden van Spanje ondervindt de landbouw veel last van de droogte

om zijn ongenoegen te uiten over de geplande werken aan de Ebro. "Ze gaan onze rivier vermoorden! Het heeft geen zin water 900 km ver te transporteren terwijl onze streek zelf met watertekort kampt. De waterwerken die ons al jaren zijn beloofd, zijn trouwens nog niet ten uitvoer gebracht." Iglesias stelt trouwens dat het miljardenproject vooral bedoeld is om Spanjes grote bouwmaatschappijen en betonfirma's een gunst

te doen. Die hebben heel goede connecties in Madrid en zullen een pak geld verdienen aan de uitvoering van het PNH. "Bloed, zweet en tranen gaat deze campagne mij kosten," beloofde Iglesias, "maar ik ga me blijven verzetten tegen het PNH." Ondertussen heeft de Aragonese regering bezwaarschriften voorbereid tegen de Spaanse regering, die ze voor het Spaanse gerecht en voor de Europese Commissie willen sleuren. ■

Korte chronologie

Op 5 september 2000 stuurt de minister van Leefmilieu, Jaime Matas, een eerste voorstel voor het PNH naar de Nationale Watteraad (Consejo Nacional del Agua) – een adviserend orgaan als leden vertegenwoordigers van de administratie, gewesten, landbouwers, milieubeweging en andere experts. De Watteraad bekeek verder ook 96.000 klachten van over heel Spanje tegen het plan. Niettegenstaande het enorme protest bleef het meest controversiële deel van het plan – de omlegging van de Ebro – gewoon deel uitmaken van het PNH.

Vooral de bewoners van Ebrovallei waren het absoluut oneens met de plannen. Op 8 oktober 2000 kwamen ze met meer dan 400.000 betogers op straat in Zaragoza om hun ongenoegen te uiten. Ook 13 november was er een massale betoging in de Noord-Spaanse stad.

Op 23 november 2000 publiceert het Europees Milieuagentschap een document waarin zijn bezorgdheid uit over de gevolgen van het PNH. Het rapport wijst verschillende pijnpunten van het plan aan en concludeert dat het absoluut niet past in een politiek van duurzame ontwikkeling.

In december 2000 vraagt het Directoraat Generaal Milieu van de Europese Commissie de Spaanse regering om uitleg over het PNH. Alhoewel de Commissie niets kan ondernemen vooraleer het Spaans parlement zijn goedkeuring heeft gegeven aan het plan, waarschuwt Europa dat Spanje zijn MER-plicht moet nakomen.

Een maand later, op 30 januari 2001, keurt de Nationale Watteraad het herziene PNH goed. De milieubeweging, boerenorganisaties, de regeringen van Aragon, Andaluzië, Asturias en de Balearen stemden tegen.

Begin februari zet de PSOE, de socialistische partij,

een speciale commissie op poten om een alternatief plan uit te werken.

Op 3 februari trekt Marcelino Iglesias, president van het Aragonese gewest, naar Brussel. Hij gaat er de situatie van zijn streek toelichten en beschrijft de gevolgen van het PNH. Tegelijkertijd vraagt hij de EU geen subsidies zou uittrekken voor het plan. Twee dagen later stellen 43 experts in watermanagement hun opinie over het plan voor. Ze vroegen een volledige herziening van de aanpak van het plan.

De aanhoudende protesten naast zich neerleggend, geeft de Spaanse regering haar goedkeuring aan het PNH op 9 februari.

Ook in Catalonië breken nu protesten uit. Meer dan 200.000 Catalanen komen op straat in hun hoofdstad Barcelona.

In maart dit jaar stelt de PSOE haar alternatief plan voor. Daarin pleit ze voor rationeel watergebruik en voor de ontzouting van zeewater als bron van zoet water. De regering van Aznar doet het voorstel af als "klinkklare nonsens". Iets later, op 11 maart, komen 200.000 mensen op straat in Madrid. Europa begint zich nu echt zorgen te maken en organiseert op 15 maart een debat in het Europees parlement, toegespitst op het PNH.

Ook de Spaanse Senaat geeft haar goedkeuring aan het PNH. Op 20 juni verklaarde de regering van Aznar de amendementen van de oppositie ongeldig en joeg het PNH door het parlement.

Op 11 augustus organiseert het Platform voor de bescherming van de Ebro een mars op Brussel. De "Blauwe Mars" vertrekt in Catalonië en loopt via Frankrijk naar Brussel, waar op 9 september een enorme manifestatie gaat plaatsvinden. Meer info op <http://marchabuselas.com>.

OOST-VLAAMSE STAD WERKT EIGEN WINDPLAN UIT

Twée windmolens ingehuldigd in Eeklo

Tekst: Dirk Knapen

Binnenkort komt er een vrijgemaakte elektriciteitsmarkt. Dat betekent dat iedereen een energieproducent kan kiezen naar eigen goeddunken.

Maar zover is het nog niet. In afwachting hiervan heeft de stad Eeklo samen met elektriciteitsproducent Ecopower twee windmolens ingehuldigd, een project waar de bevolking in kan participeren.

Op 30 juni huldigden Ecopower, Enercon en de stad Eeklo de eerste twee windmolens op het grondgebied van deze Oost-Vlaamse stad in. Daarbij waren enkele honderden geïnteresseerden komen opdagen, waaronder Vlaams minister van Energie Steve Stevaert en federaal minister Magda Aelvoet. De dagen voorafgaand aan het feest waren windstil en warm geweest. Maar op 30 juni stond er een flinke bries, waardoor de molens ook konden deelnemen aan de activiteiten. Tijdens de plechtigheid onthulde Stevaert meetkasten en informatieborden, die de bezoekers moeten overtuigen van het potentieel van duurzame energie.

Het regionaal windplan – opgesteld door de stad Eeklo zelf – is uniek in Vlaanderen. Om de belangrijke groene gebieden ten zuiden en ten noorden van de stad van te sterke visuele impact te sparen, besloot Eeklo de molens vlakbij de woonkern in te planten. Aan de zuidkant van de stad werd geselecteerd voor de inplanting van twee grotere molens in het industriegebied tussen het kanaal van Schipdonk en de Ringlaan, vlakbij een knooppunt van hoogspanningslijnen. Ondanks de 85 m ashoogte van de molens blijft de visuele impact daardoor beperkt. De nabijheid van de stroomafnemers vermindert de behoefte aan transport en de daarmee gepaard gaande stroomverliezen.

Het belang van besparen

Aan het initiatief van de stad Eeklo heeft energieproducent Ecopower zeer nadrukkelijk het aspect energiebesparing toegevoegd. In de communicatie rond de aandelenwerving bij de bevolking heeft Ecopower een link gelegd tussen het aantal aandelen dat potentiële aandeelhouders willen verwerven en hun jaarlijks elektriciteitsverbruik. Energie besparen blijft de goedkoopste en milieuvriendelijkste oplossing om de impact van ons energieverbruik op het milieu te beperken. Windmolens produceren dan weer de goedkoopste echt groene elektriciteit.

Op een volledig duurzame energievoorziening is wellicht nog niet voor morgen. Toch wil Ecopower al op korte termijn zijn aandeelhouders de mogelijkheid bieden op groene stroom over te schakelen. In eerste instantie wil Ecopower een proef starten met enkele van zijn aandeelhouders om hen rechtstreeks groene stroom te leveren. Later zullen alle aandeelhouders de mogelijkheid krijgen zelf de stroom te verbruiken die geleverd wordt door de hernieuwbare energie-installaties waarvan ze mede-eigenaar zijn. De uitvoeringsbesluiten bij

de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt en het afnamecontract van Electrabel voorzien in die mogelijkheid. Elk van deze molens levert op jaarbasis ruim drie miljoen kilowattuur. Voor gemiddelde elektriciteitsverbruikers komt dit neer op zeven- tot achthonderd gezinnen. Ecopower stimuleert zijn aandeelhouders om hun verbruik te beperken tot ongeveer de helft van het gemiddelde verbruik. Greenpeace en de Ecoteams zijn het erover eens dat dit een haalbare kaart is zonder enig comfortverlies. Dit betekent dat de productie van een van de molens langs het kanaal in Eeklo goed is voor bijna vijftien honderd gezinnen.

De auteur is beleidsmedewerker Energie BBL en Lid van de raad van bestuur van Ecopower cvba

Aandeelhouder worden

Ongelukkig met het gebruik van kernenergie, bezorgd om de klimaatwijziging, zelf invulling geven aan het Kyoto-protocol? Wil je zelf instaan voor de productie van de stroom die je verbruikt? Het is nog steeds mogelijk om de overstap naar hernieuwbare elektriciteit te maken. Met een beperkte investering wordt je mede-eigenaar van een stukje van het productiepark van Ecopower. Voorlopig bestaat dit uit de twee windmolens in Eeklo, maar een derde windmolen, een kleine waterkrachtcentrale en een fotovoltatische installatie zijn in opbouw. Verder wil Ecopower stroom aankopen geproduceerd op basis van biomassa of biogas in door elektriciteitsvraag stuurbare warmte-kracht-koppelingen-installaties om de meer wispelturige productie van de windmolens aan te vullen.

Investeren in Ecopower concreet

Een aandeel kost 250 euro. Iedereen kan onbeperkt aandelen kopen. Je koopt een aandeel door 250 euro of een veelvoud daarvan te storten op rekening nummer 001-2280557-66 van Ecopower cvba met vermelding 'aandeel'. Als je aandelen specifiek aan een project wil toewijzen, dan vermeldt je bij de mededeling dat project. Bijvoorbeeld: 'aandeel molens Eeklo' of 'aandeel watermolen Overijse'. De aankoop gaat in vanaf de datum van de storting. Er zijn geen in- of uitstapkosten. Je krijgt een aandeelbewijs en statutenboekje toegestuurd. Alle aandeelhouders hebben één stem op de algemene vergadering van Ecopower (onafhankelijk van het aantal aandelen). Alle aandeelhouders ontvangen de nieuwsbrief PowerPost. Uitstappen kan na elke periode van zes jaar. De verwachte opbrengst is zes procent netto (tot 6.000 bef dividend vrij van voorheffing).

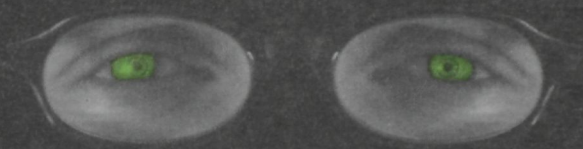
Info:

info@ecopower.be - www.ecopower.be
Tél 0486.39.22.12 - Fax 03.287.37.79
Statiestraat 164, 2600 Berchem

Vlaams minister van Energie Steve Stevaert is sterk voorstander van windenergie

MILIEURAMA

voor een groene blik op het leefmilieu

Als u graag een scherpe kijk hebt op het leefmilieu, waarom neemt u dan geen abonnement op Milieurama? Via korte nieuwsberichten, pittige interviews en diepgravende artikels blijft u op de hoogte van al wat er gaande is met het leefmilieu in binnen- en buitenland. Maar Milieurama biedt nog veel meer: u krijgt ook een overzicht van een hele boel actuele thema's – bewust consumeren, energiezuinig bouwen, biologische landbouw, mobiliteit. Zo krijgt u handige informatie over hoe zelf mee kan werken aan een duurzame samenleving.

Ja, ik abonneer me nu op Milieurama

- ☐ Ik krijg tweemaandelijks Milieurama in de bus voor slechts 750,- BEF per jaar
- ☐ Ik word eredonateur en betaal 1750,- BEF. Voor dat bedrag ontvang ik Milieurama zes maal per jaar en verleen ik mijn steun aan de werking van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw. In ruil daarvoor ontvang ik een fiscaal attest.

Stuur vandaag deze bon nog op en maak het gewenste bedrag over op rekening 001-1475409-18 van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw. U krijgt Milieurama zo snel mogelijk toegestuurd.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Gemeente: _____

Faxen naar: 02/230.53.89 of opsturen naar Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw,
Tweekerkenstraat 47, B-1000 Brussel - abonneren op internet: www.bondbeterleefmilieu.be

Ecologische lifestyle?

De Koevoet informeert

voeding - bouwen & wonen - fauna & flora - cultuur & maatschappij - wetenschap & techniek

Inspirerende covers, grensverleggende artikels

- De nieuwe keuken
- Energiezuinig renoveren
- Biodiversiteit
- Leven op de Noordpool
- Alles over ventilatie

- Menselijke ecologie
- Slaapcomfort
- Winter in de tuin
- Zuid-Afrikaanse natuurpoëzie
- De aardwarmtewisselaar

- Biologische wijn
- Volg een BouwTeam
- Terugkeer van de vos
- Zwitserse bioboerderij
- Zonneboilerrevoluties

- Italiaans koken
- Robinia tuinmeubels
- Verfrissend tuinieren
- Onbekend Andalusië
- De Shell zonnecel

Met een Koevoet-abonnement naar een ecologische levensstijl

De Koevoet zet je op weg naar een ecologische levensstijl, een levensstijl die goed is voor mens en milieu. Een abonnement kan je op ieder moment aangaan, loopt over vijf nummers en gaat in bij het eerstvolgend nummer.

De Koevoet verschijnt 5 maal per jaar: maart, mei, juli, oktober en december. Een abonnement kost 600 BEF. Het volstaat dit bedrag over te schrijven op rekeningnummer 001-0695768-63 van de Koevoet - Blijde Inkomststraat 109 - 3000 Leuven met de vermelding van 'nieuw abonnement de Koevoet'. Voor een gratis proefnummer, bel 016/23.26.49 of mail de.koevoet@dialogo.be

de Koevoet, tilt je wereld op

